

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

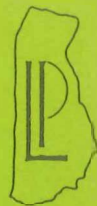
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1

Pædagogisk Central - Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Glimt af livet i Hvidovre 1925-40

FAMILIELIV

Savn mod Nord

2 Blus 80 K.
3 Bius 98 K.

1

Pædagogisk Central - Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Glimt af livet i Hvidovre 1925-40

FAMILIELIV

JYTTE ULDALL

FLEMMING BUCH

JANNE STARTOFT

PETER JACOBSEN

LENE BRUN WINTHER

POUL SVERRILD

FAMILIELIV

af Hvidovre Lokalhistoriske Projekt

Forside: Henning Jensen

Lay out: Hvidovre Lokalhistoriske Projekt

Tryk: Hvidovre kommunes trykkeri

Distribution: Hvidovre Pædagogiske Central

Hvidovre 1985

1. udgave

2

INDHOLDSFORTEGNELSE

E.Wendelboe	: Pakkassese	s. 7
E.Frederiksen	: Fra by til land	s. 9
J.Q.Petersen	: Nybyggere	s. 14
G.Rasmussen	: Fønixhus	s. 20
V.Vendelbye	: Arkitekttegnet hus	s. 24
E.Jensen	: Logerende	s. 27
J.Siiger	: Sommerhusliv	s. 28
V.Jensen	: Bolig og brændsel	s. 30
H.Rasmussen	: Tørvegravning	s. 33
E.Petersen	: Tørv som brændsel	s. 35
A.P.Mikkelsen	: Byggeri med håndkraft	s. 36
H.Wiese	: Badning	s. 45
F.Westergaard	: Lorteåen	s. 46
G.Fjeldsøe	: Vi flyttede til landet	s. 47
J.Siiger	: Madlavning	s. 53
M.Hansen	: Stovask	s. 55
V.Vendelbye	: Vask og vaskemidler	s. 56
C.V.Petersen	: Ost i haven	s. 57
L.Ejgren	: Gulvskrubben	s. 58
E.B.Rasmussen	: Flere generationer	s. 59
H.Wiese	: Et ulykkestilfælde	s. 61
G.Fjeldsøe	: Familieliv	s. 63
E.Carstensen	: Juleaften	s. 68
E.Berg	: Julens glæder	s. 69
J.Q.Petersen	: Juletraditioner	s. 70
G.Rasmussen	: Juletravlhed	s. 72

R.Kristensen	: Jul i hjemmet	s. 73
A.P.Mikkelsen	: Julen	s. 75
M.Nielsen	: Havregrød til jul	s. 76
G.Fjeldsøe	: Juleforberedelser	s. 77
R.Kristensen	: Påske	s. 87
V.Vendelbye	: Påsketraditioner	s. 88
E.Eilersen	: Søndagsskole	s. 89
E.Andersen	: Korthåret konfirmand	s. 91
R.Jørgensen	: Konfirmationsfest	s. 92
J.Q.Petersen	: Anderledes konfirmation	s. 93
E.Frederiksen	: Fødsel	s. 99
M.Ibsen	: På fødeklinik	s.101
O.K.Larsen	: Propforeningen	s.102
G.Christensen	: Husvildeboliger	s.105
J.Siiger	: Frække piger	s.113
E.B.Rasmussen	: Bolignød	s.114
J.Q.Petersen	: Husdyrhold	s.116

FORORD

Denne bog er en del af en serie på i alt fire bind om livet i Hvidovre i tiden mellem 1925 og 1940.

Serien er blevet til som en del af Lokalhistorisk Projekt, der er et kulturhistorisk beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsløse.

Projektets hovedformål har været, pr. interview med båndoptager, at indsamle erindringer fra Hvidovreborgere fra perioden 1925-40.

Dele af de optagne interviews er så af projektdeltagerne blevet bearbejdet, så de kunne indgå i bøgerne i en umiddelbar læselig form.

Grundmaterialet, båndene og båndudskriverne findes på Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv.

Udover erindringsmateriale indeholder serien samtidigt avisstof og billeder. Avisstoffet er inddraget, både fordi det giver et meget umiddelbart billede af perioden, og fordi det til dels behandler andre sider af det lokale liv, end erindringerne gør, og endelig underbygger avisstof og erindringer i en række tilfælde hinanden.

Enkelte emneområder vil man lede forgæves efter i serien. Det gælder for eksempel politik.

Det skyldes ikke frygt for at tage emnet op, men derimod, at det er et emne, der er bedre egnet til belysning gennem en anden arbejdsform end den, projektet har anvendt.

Serien er først og fremmest rettet mod folkeskolens ældste klasser, der forhåbentlig kan bruge dele af den i forskellige sammenhænge. Denne skolebrug er baggrunden for, at vi har ladet serien være temaopdelt.

Serien er blevet til under et stærkt tidspres, og projektdeltagerne har egenhændigt udført alle arbejdsopgaverne frem til de tekniske processer omkring trykningen.

Hvidovre Lokalhistoriske Projekt retter hermed en tak til de mange Hvidovreborgere, der har medvirket til at muliggøre projektets gennemførelse.

Hvidovre, december 1984

Poul Sverrild

projektleder, mag. art.

Erik Wendelboe

Født i 1910 i København
Kom til Hvidovre i 1938.

PAKKASSEHUSE

Erik Wendelboe fortæller om pakkassehusene.

Nede i kvarteret bagved Risbjerggård lå der nogle pakkassehuse. Jorden var jo billig og pengene små, og man ville jo gerne have bygget noget hus at være i, når man nu havde fået jord her i Hvidovre.

Der var jo en del, der købte tomme pakkasser, der havde været bildele i. De kom dels fra Fordfabrikkerne i Sydhavnen og dels fra General Motors. Det var forholdsvis godt træ, og de fik de her pakkasser ret billigt. Der blev bygget en masse sommerhuse, lysthuse og helårshuse af disse pakkasser, og de bar jo præg af, at de var lavet af sådan noget. Der var ret meget af det, som ikke var særlig håndværksmæssigt udført, men der var mange, der skabte både hus og hjem på den måde og kom billigt til det.

Der var også nogle år, hvor det ikke havde noget særlig godt ry at bo her i Hvidovre.

Pakkassehus fra 20'erne
formentlig fra Risbjerg-
gård kvarteret.

Ella Frederiksen
Født i 1900 i Tyskland
Kom til Hvidovre i 1923.

FRA BY TIL LAND

Ella Frederiksen fortæller her om boligforhold, boligbygning og indkøb.

Min mand og jeg flyttede til Hvidovre i 1922-23. Vi kom herud, fordi vi ikke kunne få nogen anden lejlighed.

Min mand snakkede med en kollega, som havde en grund med et lille sommerhus på, som vi måtte benytte, fordi han skulle skilles fra konen.

Vi boede i Haderslevgade, men det var sammen med en anden ung familie, og vi havde hver et barn. Det gik meget godt, og vi enedes også meget godt, men det eneste, der ikke var så godt, var, når vi skulle bruge køkkenet eller badeværelset. Vi havde jo fælles køkken, badeværelse og gang, så det var ikke altid lige morsomt.

Vi boede jo to familier sammen, på grund af at der ingen lejligheder var. Det var en ny ejendom, som Københavns Kommune havde bygget. Det var af den grund, vi kom til Hvidovre.

Vi fik lov til at låne sommerhuset hele sommeren, mod at vi passede haven i den tid. Det, syntes jeg, var dejligt, ikke mindst for vores barns skyld. Året efter kom han så og spurgte os, om vi ville købe grunden. Det var vi meget interesserede i, vi skulle bare betale det, han selv havde indbetalt på grunden. Så

det gjorde vi, og på den måde blev det så vores.

Familien Frederiksens første
helårsbolig på Bjeverskov Allé.

De første par år boede vi her kun om sommeren, men så syntes vi, at vi, for at spare på huslejen, også ville prøve det om vinteren, så vi købte en petroleumssovn.

Så fik vi en del problemer med sognerådet, fordi vi lige pludselig ville bo i Hvidovre. Det var jo fordi, vi kom fra Københavns Kommune. Vi var på Hvidovre Kommunekontor for at spørge, om vi kunne flytte ind. Man-

den fra kontoret sagde, at det kunne de ikke give tilladelse til endnu, men nu måtte de se tiden an, så det kunne vi ikke få lov til at gøre.

Men vi blev bare boende, og der var heller ikke nogen, der sagde noget, for vi var jo ikke de eneste, der flyttede ud fra København, da vi ingen lejlighed kunne få.

Vi flyttede først herud fast i 1924, og det var på Bjeverskov Allé 6. Det var en stor grund. Jeg kan ikke huske det nøjagtigt, men det kostede vist 3000 kr.

Først betalte vi skat i København, og senere meldte vi os til her. Dengang betalte man skat hver måned. Jeg kan ikke huske, efter så mange år, hvor meget man betalte i skat, men ugelønnen var dengang ca. 78-80 kr., og ud af den skulle vi også betale til sygekassen.

Det var et lille sommerhus, men med både et pænt værelse og køkken. Vi havde hverken lys eller vand. Vi brugte petroleumslamper, og vandet måtte vi hente på hjørnet af Bjeverskov Allé, hvor der stod en pumpe. Vi byggede vores hus lidt efter lidt. Vi købte brugte mursten, dem kunne vi jo få for det halve af, hvad de nye kostede. Dem rensede vi så. Jeg gik jo hjemme, så jeg nåede at rense mange sten. Når min mand kom hjem fra arbejde, så fortsatte han med at rense murstenene. Når de så var rensede, blev de stablet op, til vi skulle begynde at mure.

Det ene år støbte vi grunden, og stadigvæk købte vi

brugte sten, og da vi så havde en god portion, begyndte vi at mure. Vi havde lært en masse unge mennesker at kende. Det var allesammen unge mennesker, som flyttede herud i sommerhusene. Dengang hjalp vi allesammen hinanden. Nu var min mand blikkenslager, så han lavede arbejde for vores naboer. Der var både murere og malere, og de hjalp så os med det, de kunne. Så det var jo ikke så dyrt, og så skulle man ikke af med flere penge.

Huset blev stort, og de første år havde vi kun bygget stueetagen, og der var to værelser, et stort spisestue og en entre. Da vi så havde sundet os i et par år, byggede vi første sal på. Der blev et stort soveværelse, et barneværelse og et badeværelse. Toilet havde vi ikke, men vi brugte "et lille hus" nede i baghaven. Tønden skulle man selv ordne og få indholdet af vejen, og det gravede min mand ned. Sådan var det dengang.

Vi havde petroleumsovn, og den plejede vi at slukke for om natten. Det var engang ved at gå galt, for det var forfærdelig koldt. Så en nat havde vi ladet ovnen brænde på det lille blus. Men da ilten var opbrugt begyndte den at udvikle sod, og det indåndede vi jo. Jeg vågnede ved at Ruth, vores datter, hostede sådan, og jeg kunne slet ikke se noget, for alting var jo sort af al den sod. Vi kom ud af værelset, og jeg fik vækket min mand, og han kom så op. Jeg stod i hoveddøren, og min mand stod i køkkendøren, og da så vi på hinan-

den, og så kom vi bare til at grine, for vi var jo helt sorte.

Ja, det var forfærdeligt, og i flere uger efter kunne jeg blive ved med at gøre rent og rent, og det blev stadigvæk ved med at være sort over det hele. Det var ikke morsomt. Når man er ung, så kan man jo det hele, og vi tog det også bare med godt humør.

Vi havde også en dejlig stor have, og i de første mange år dyrkede vi alle slags grøntsager. Der var bl. a. kartofler, rødbeder, løg, ærter gulerødder osv. Da vi senere fik råd, købte vi nogle frugttræer, men når ens grund stod tom, købte vi selvfølgelig alt for mange træer. Så vi måtte jo udskifte nogle af træerne senere, da de blev for store.

Engang min mand var arbejdsløs, byggede han en hønsegård, og der havde vi en hane og ni høns. Så vi havde altid æg. Når de om sommeren lagde så mange æg, så købte jeg noget vandglas, og æggene lagde jeg så i en stentøjskrukke med vandglasset i, så de kunne holde sig vinteren igennem. Vi havde jo æggene og alle vores grøntsager, så der var til hele vinteren, vi behøvede ikke købe den slags ting.

Jeg syltede alt, hvad jeg kunne sylte, og jeg henkogte saft og andre forskellige ting. Der var få indkøbsmuligheder her i Hvidovre. Der var en købmand på Risbjergvej, og senere kom der også en på Risbjerggårds Allé. Så havde vi også en købmand i Hvidovregade. Ja, det gamle hus står der endnu. Det var en gam-

mel dame, som havde den. Når vi havde købt ind hos hende, så sagde hun altid,

-Her er et bolche, så vær's'go at slikke hjem.
Hun var sådan en sød gammel dame.

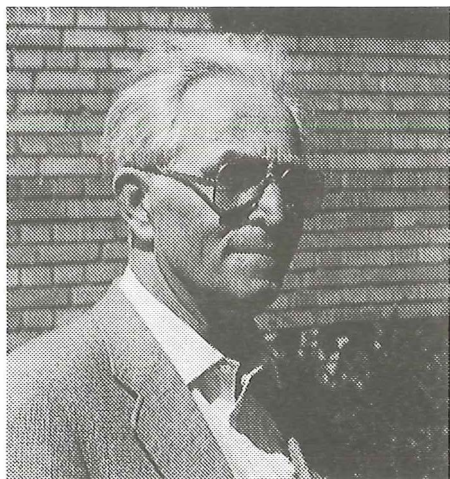
Ellers måtte jeg tage min cykel ud til Valby for at købe ind. Der var et stort lager ligesom et engroslager eller sådan noget. Der købte jeg gerne de ting, som jeg ikke kunne få her. Det var også noget dyrere at købe ind i de enkelte forretninger her i Hvidovre. Slagter havde vi også, og han lå på hjørnet af Hvidovrevej og Risbjerggårds Allé. Det er den bygning, som nu taxamanden har overtaget til kontor.

NYBYGGERE

John Qvist Petersen beretter om sine forældres pakkasehus, og om den store oversvømmelse i 31-32.

Dengang kaldte man folk for nybyggere, og manges huse var bygget af Chevrolet- og Fordkasser. Det vil sige, at når bilerne kom fra Amerika, købte man kasserne fra Ford og Chevrolet, hvor bilerne havde været i og fik dem transporteret ud til grundene, hvor man så skilte dem ad.

Derefter lavede man så husets skelet af noget tømmer, og så beklædte man huset med Fordkassebrædderne,

John Qvist Petersen
Født i 1925 i Hvidovre.

og uden på dem slog vi tagpap på, som vi enten malede hvidt, grønt eller rødt, alt efter hvordan man ønskede, huset skulle se ud.

Det var huse, som var lette at varme op. De var hurtigt opvarmet af kakkelovnen, men om vinteren var der også hurtigt koldt. Det var sådan, at om morgenen kunne man vågne op med is og rim på dynen.

Mange af de grunde, der hvor jeg boede, var om efteråret og om foråret tit sat under vand ved de store storme. Det var sådan senere, at da far skulle bygge sit nye hus, så spurgte Arbejdernes Landsbank ham, hvornår grunden i det hele taget var hjemme. De mente, hvornår huset lå ude i Kalveboderne eller var i land og på det tørre.

Vi havde blandt andet en oversvømmelse i 31 eller 32. Vores schæferhund, Musse, ventede hvalpe, og den gik ude i det, vi kaldte vaskehuset. Det var egentlig ikke noget vaskehus, for vi havde koks og sådan noget derude. Ved tre halv fire tiden om morgenen begyndte Musse at klynke. Nå, men far stod op for at kigge til hunden, og da han lukkede døren op for at træde ned af trinene ca. 30 cm, trådte han i stedet for ud i vand, og det begyndte i det samme at løbe ind på gulvet.

I vores stue var der fra den ene ende af væggen til den anden spændt nogle fjedre op. Her var der lavet en dobbeltseng, og i den sad jeg. Jeg kan huske, at jeg sad der og kiggede, og først kom natpotten, og

så kom noget af legetøjet sejlene. Jeg havde en bil-
ledbog, der hed Lille Bente, og så sagde jeg,

-Og nu kommer Lille Bente.

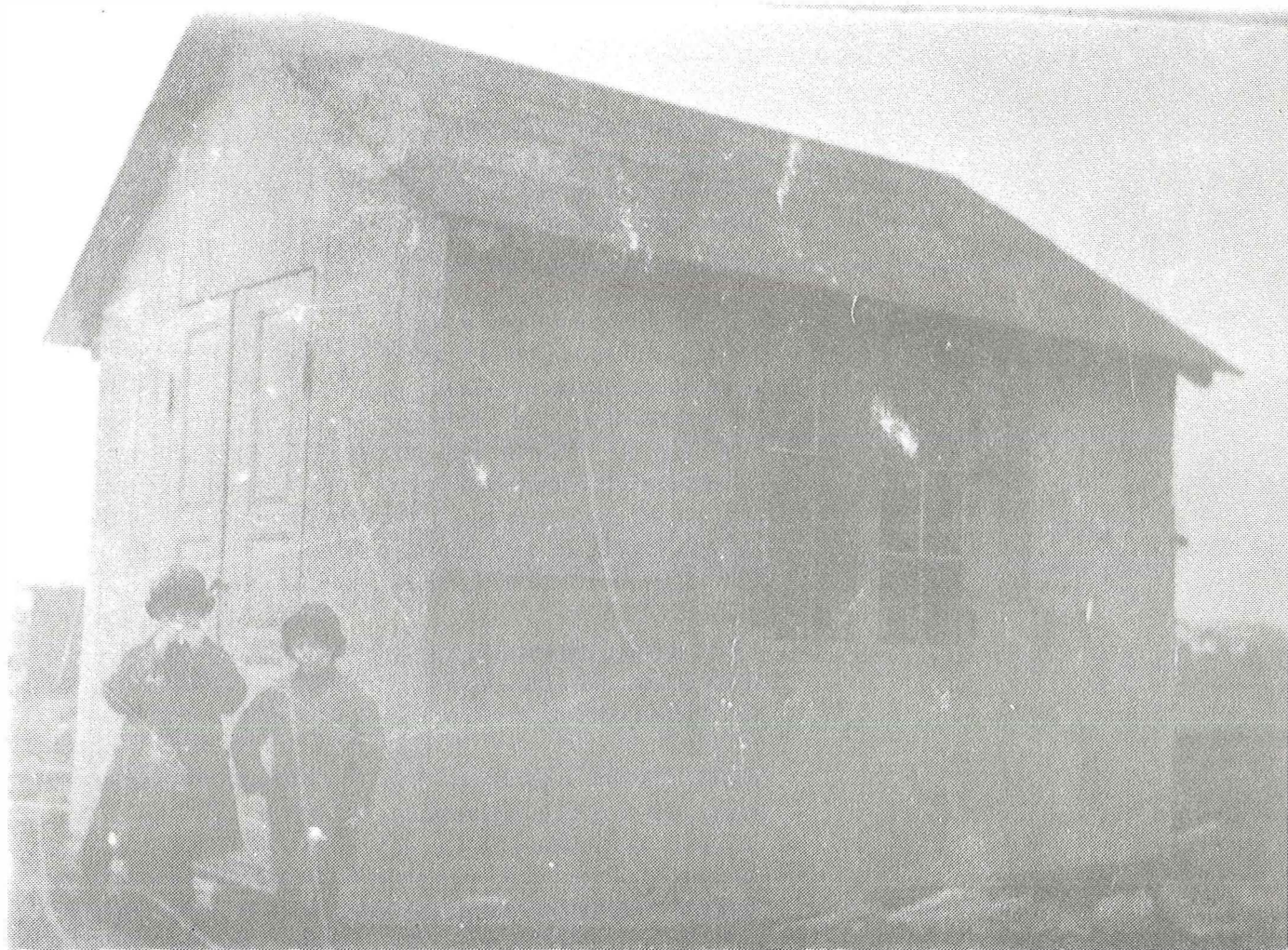
Det kom sejlene ud altsammen, og der kunne vi jo
ikke være.

Far skulle til kontrol inde i Smedenes Bygning på
Gl. Kongevej, så vi blev losset ud.

Dengang havde man jo råd til at have bil. Far hav-
de en gammel Chevrolet som snart var lavet om til en
Ford, for der var nogle Forddele, som passede fint
ind i Chevroletten. Det var en af dem med Kaleche og
de her små lave døre. Vi fik så bakket vognen ud af
garagen, som i øvrigt var lavet af drivtømmer. Stol-
perne, som udgjorde den bærende del af garagen var
bundgarnspæle, som var gravet ned i jorden.

Da vi så var kommet op på vejen, opdagede far, at
han havde glemt sin tegnebog, hvori også hans kon-
trolkort lå. Min legekammerats far, Gert Albrechtsen,
kom pludselig roende op til os. Far sprang op i bå-
den, og de roede tilbage til huset igen, hvor far gik
ind for at få sin tegnebog. Han blev så roet tilbage
til vejen igen, hvorefter vi så kørte ind til faster
i Fredericiagade, hvor vi var i nogle dage, indtil
vandet var faldet igen.

Hus bygget af pakkasser, for-
mentlig fra perioden 1915-1925.

Stormflod over Hvidovre

En Naturkatastrofe, hvis Lige ikke er set siden Stormfloden i 1872, ramte Mandag Nat Hvidovre. Den stærke Vestenstorm havde drevet store Vandmasser ind i Sundet, baade fra Nord og Syd, og efterhaanden blev Vandtrykket i Kalleboderne saa stærkt at det maatte have en Udløsning. Dette skete ogsaa. En Flodbølge rejste sig og væltede ind over de lavtliggende Arealer ved Stranden, og gennem Harrestrup Aa væltede Vandet ud over det nærmest liggende Areal af Torstensaardens Villaby.

Den første Opdagelse blev gjort af en Mand, der bor helt nede ved Kysten i et lille Træhus. Han vaagnede Kl 2 $\frac{1}{2}$ ved at høre Vandet skulpe i sin Stue. Han straks klar over den overhængende Fare, og vadede gennem det iskolde Vand til den nærmeste Telefon, hvorfra han alarmerede Politiet og Redningskorpset. Vore to Betjente, Engelstrup og Petersen var omgaaende paa Stedet, og det skyldes disse to Mænds Raadsnarhed, at der ikke opstod Panik iblandt de indespærrede

Beboere, der i det blotte Linned havde søgt Tilflugt paa Tagene af deres Huse. Staaende paa Trinbrættet af en af Redningskorpsets Biler, kørte de gennem hele det oversvømmede Distrikt og beroligede de opskræmte Beboere. Og det lykkedes virkelig at faa de frysende Mennesker til at søge Ly i Husene igen.

En Familie var dog allerede paa Flugt gennen det kolde Vand de blev bjerget og anbragt hos hjælpsomme Mennesker.

Falcks Redningskorps mødte med stor Udrykning, og det raske Mandskab gjorde, hvad der stod i dets Magt for at hjælpe. Alene Synet af Korpsets Tilstedeværelse virkede beroligende paa Katastrofens Ofre.

Paa Torstensaard gik det særlig ud over Ejendommen Sydkørs vej 7. Her stod Vandet endnu alenhøjt langt hen paa Eftermiddagen. Ejeren oplyste, at paa det værste Tidspunkt, stod Vandet 28 Tommer højt i hans Stuer. Hele Familien maatte søge Tilflugt paa Loftet.

Oversvømmelserne

Udvalget til Bekæmpelse af Oversvømmelserne i Hvidovre holdt Søndag den 13 ds. Kl. 11 Fm. Møde paa „Frihedskroen“, tilstede var Repræsentanter for de ti af Oversvømmelserne særlig haardt ramte Foreninger samt Hr. Zenius Nielsen som Repræsentant for Sammenslutningen af Parcellforeninger i Hvidovre.

Udvalget konstituerede sig med Lagerist Aage Sommer, „Strandholm“ som Formand og Kriminalbetjent Løve, „Strandøre“ som Sekretær.

Der var fremskaffet Kort over Kalvebodstrand med tilliggende Arealer og man drøftede indgaaende, hvad der kunde gøres for at forhindre fremtidige Oversvømmelser og kom til det Resultat, at en Spærredæmning med Sluse ved Havnens Grænse, der strækker sig tværs over Kalvebodderne fra Taarnby nordre Strandvej paa Amager til Konkylievej i Hvidovre, og derefter et Dige langs Kysten mod Syd til i Højde med Hvidovre Boulevard, vilde være det eneste egentlig betryggende for Arealerne, men man var fuldt ud paa det rene med det vanskelige ved at faa

en saadan Plan fremmet, hvorfor der nedsattes et Tremandsudvalg bestaaende af Formanden, Sekretæren og Hr. Axel Petersen, Strandby, der ved Forespørgsler f. Eks. til Københavns Havnevæsen, Stadsingeniøren og andre Steder skulde søge oplyst, hvilke Projekter, der har været fremme med Hensyn til Havnens Forlængelse til Kalvebodstrand.

Det vedtoges at Udvalgets Medlemmer saa vidt muligt, hver især indenfor de Forninger, de repræsenterer skulde skaffe oplyst, hvem og hvormange der har lidt Skade paa Ejendom og Indbo ved Oversvømmelserne, hvori Skaden bestaar og det der ved fremkomne Pengetab, saaledes at man kan have en Oversigt over den skete Skade til næste Møde, der afholdes paa „Frihedskroen“ Torsdag den 7 April d. A. Kl. 8 Em.

Skadelidte bedes snarest belejligt sætte sig i Forbindelse med deres Forenings Repræsentant i Udvalget for at lette Repræsentanten Arbejdet med Fremskaffelsen af de ønskede Oplysninger.

FØNIXHUS

Georg Rasmussen

Født i 1898 i Eskildstrup sogn

Kom til Hvidovre i 1924.

Georg Rasmussen fortæller her om sit Fønixhus.

Jeg kom til Hvidovre i 1924, for jeg havde fået lyst til at købe et Fønixhus. De var billige, men i første omgang var husene forkert prioriterede, så vi var mange, der gik fra dem igen.

Senere måtte der laves om på prioriteringerne, så jeg tror, at der er mange af de oprindelige beboere tilbage endnu.

Jeg kan ikke rigtigt huske, hvad jeg betalte i husleje, men huset kostede dengang 14.000 kr.. Huset var jo forkert prioriteret, så huslejen var alt for dyr, så vi var en del, der flyttede derfra.

Jeg satte mit indskud til, men det er der ikke noget at gøre ved.

I huset var der 2 værelser foroven og 2 værelser forneden. Hvis det kan kaldes for værelser, for det var med skrå vægge. Huset var ellers indrettet nogenlunde ligesom idag, men dengang var det mere en stiv spisestue, vi havde, og så havde vi et soveværelse, et par stole og en smule bord ved siden af.

Med hensyn til sanitet, havde vi kun privat vandværk. Kloakering var der ikke noget af, og vi havde lokum i gården. Det var først længe længe efter, at der kom rigtigt vandværksvand. Vi havde kun sivebrønd, og den løb forøvrigt fuld om vinteren. Vi er nemlig

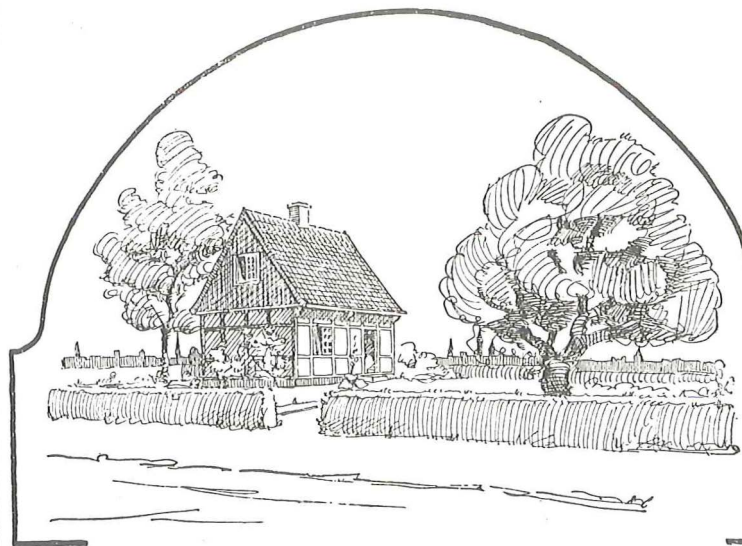
lavtliggende, og vandet stod højt.

Vand fra opvask og lignende kom også i sivebrønden, og det skulle så trænge i jorden, men når der så kom store regnskyl, eller om vinteren, hvor der var megen fugtighed, så steg vandet i sivebrønden, og vi måtte så pumpe det op. Ja, det var et meget stort problem.

Med hensyn til opvarmning havde vi kakkellovn, og vi fyrede med koks; der var jo ikke andet dengang. Det var ikke dyrt, for dengang kostede de danske koks 2,30 kr., for en hektoliter, tror jeg. Jeg købte dem gennem Københavns Kommune, og så kom de og smed det ind til os i sække.

Boligen var skam ellers fin nok. Den var bygget af træ, men den var tæt og god. Og der var ikke noget med at være syg om vinteren, eller at det trak. Det var sunde og gode boliger, og det var fint udført arbejde. Det var træ altsammen undtagen taget, det var af tegl.

Der var også en almindelig lille have til på ca. 14-1500 kvadratalen, dvs. omkring 500 m². Vi havde både kartofler, gulerødder, kål og alting; så havde vi noget til middagsbordet.

Phønixhusene

er

Tidens hurtigste og billigste

Byggesæt

Hvidovre Udstykningsselskab kræver 15 Lejere sat ud af Phønixhusene.

I Fredags mødte hos Fogden 15 af Phønixhusenes Lejere, der paa Grund af forskellige Omstændigheder var kommet tilbage med Husejen, og da ingen af dem paa Stedet kunde udrede Betøbet, fik de kort og godt den Bæsked, at Forholdet skulde ordnes senest Fredag den 23 Kl. 12 Middag eller de blev sat ud ved Kongens Foged.

Paa Initiativ af Viktor Knudsen hændte en Deputation sig Fredag Aften hos Sogneraadet for at forhøre hvilke Forholdsregler Sogneraadet vilde tage og hvorledes de forskellige vilde være stillet, saafremt de paa Fredag stod uden Tag over Hovedet.

Knudsen var Ordfører, og fremsatte Ønskeme for Formanden Carl Nielsen, og dvælede særlig ved den Fare Phønixbyen er for Byens Økonomi, idet Selskabet Aar efter Aar kan trække Hundredevis af Familier herud, som Kommunen maaske senere kommer til at sørge for Husly til.

Carl Nielsen lovede at gøre hvad der stod i Sogneraadets Magt, men mente jævrigt, at man ikke kom til at staa overfor en

Katastrofe, Selskabet har jo andre Forretninger herude, som det ikke ønsker lagt Hindringer i vejen for.

Efter at man havde diskuteret Sagens Enkeltheder, lovede Formanden at afgive Svar Onsdag Aften, da Lejerne saa vilde være samlet paa Risbjerggaard.

Nogle har allerede ordnet Sagen selv ved at skaffe sig Lejlighed andetsteds, saa det bliver kun enkelte, der bliver tilbage.

Efter en Del, til Tider ret skarpe, Konferencer med Fuldmægtig Balsen i Hvidovre Udstykningsselskab, har Sogneraadetsformand Carl Nielsen faaet udvirket en Frist til 3 April, saaledes at de af Lejerne, der til den Tid kan opfylde de Krav, Selskabet har stillet, kan blive boende i Husene.

Som vævnt har en Del allerede fundet Husly andre Steder og man haaber, det kun bliver enkelte, der, saafremt Selskabet sætter Sagen paa Spidsen, behøver Sogneraadets Hjælp til at skaffe Lejlighed.

Pantefogedkontoret.

ARKITEKTTEGNET HUS

Valborg Vendelby fortæller her om bygningen af deres hus.

Vores hus blev bygget i 1935. Det var et, man idag ville kalde en villa med første sal. Da min far var muremester, så var det også ham, der byggede huset. Han havde fået sit borgerbrev i 1918.

Da arkitekt Madsen havde tegnet huset med mål og vist min far det, udbrød han,

-Det er vel nok dejligt, det er jo lige til at bygge. Far var nemlig vant til selv at skulle tegne de huse,

Valborg Vendelby

Født i 1913 i Nivå

Kom til Hvidovre i 1936.

som folk kom og bad ham om at bygge. Det var ikke almindeligt på landet, at man havde arkitekt på.

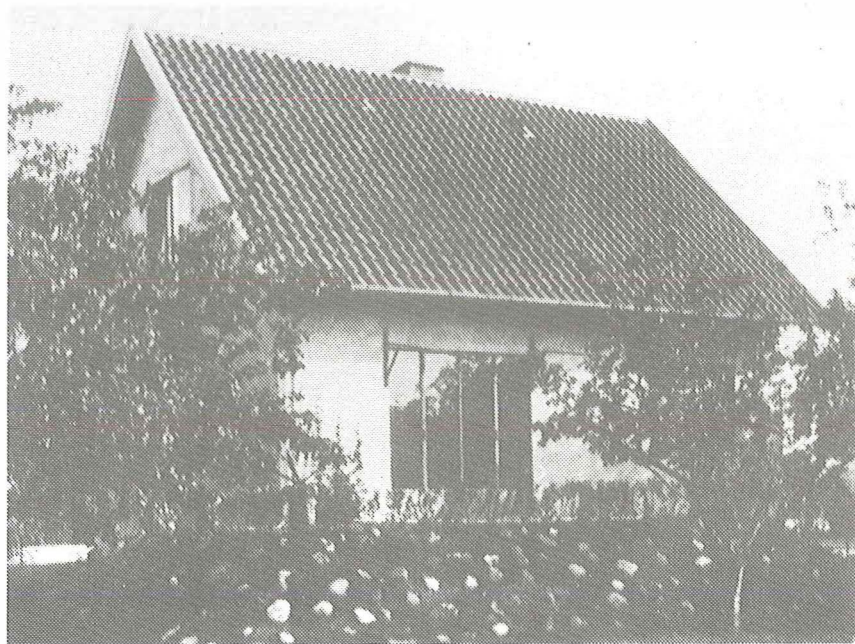
Man startede med at måle grunden op, og så gravede man ud. Det var et stort arbejde, da vi skulle have fuld kælder. Så blev der slået planker og bjælker ned i jorden, og rørene til kloaken blev lagt, inden man støbte fundamentet.

De var tre om at bygge det. Min syv år ældre bror, min far og en arbejdsmand. Jeg havde selv en formiddagsplads, men når jeg kom hjem, var jeg ude på grunden og hjælpe til.

Min mand var selv entreprenør på huset. Han bestilte og købte det, der skulle bruges. Alt i alt kom huset til at koste ca. 15.000 kr. Vi havde fået nogle lån både fra Østifternes og fra Kreditbanken, som dengang hed Folkebanken.

Af indbo havde vi i dagligstuen en hyggelig gammeldags sofa, et lille bord, et par stole og en lille reol med bøger. Spisestuen var holdt i de rigtige gamle almuefarver. Der var et bord, seks stole, et hjørneskab og en gammel skænk i fyrretræ.

Huset som Valborg Vendelbys
far byggede i 1935. Huset
er arkitekttegnet.

Emma Jensens på Stampen.

Emma Jensen, født i 1895 i
Brøndbyvester, kom til Hvidovre
i 1930.

LOGERENDE

Emma Jensen beretter om hvordan det var at have logerende.

Da vi boede på Stampen, lejede vi den øverste etage ud, men det var ikke rart at have logerende.

Hende, der boede der, var invalid, så kommunen betalte hendes husleje. Senere kom der en fra Sverige, og hun var ikke ærlig, for hun nupsede fra os. Før havde hun boet oppe i Fønixbyen. Der var så mange, der rendte hende på dørene, fordi hun skyldte penge alle vide vegne.

Hun plejede at låse sin dør, men en dag havde hun glemt det, og så blev hun gal, fordi nogen var gået ind hos hende.

Til sidst sagde vi hende op. Hun tiggede og bad om, at få lov til at blive boende, men vi sagde, at vi selv skulle bruge værelset, fordi vores datter skulle konfirmeres.

Jeg kan huske, at jeg havde sådan en stor kurv med klemmer. En dag sagde jeg til hende,

-Jeg kan ikke forstå, hvor mine klemmer bliver af. Jeg havde en hel kurvfuld, men de er næsten alle forsvundet, og jeg ved ikke, hvor de bliver af.

-Det er ikke mig, der har taget dem, sagde hun så.

-Nej, det vil jeg da aldrig tro, sagde jeg så.

Inden ret længe havde hun fyldt kurven med klemmer,

så afslørede kun sig selv der, men det var småting.

Da hun rejste, tog hun et strygejern med, og hun betalte heller ikke det, hun skulle have betalt. Vi havde fælles lysmåler, det rejste hun også fra, men det kom vi over. Huslejen betalte hun dog trods alt. Det var 30 kr. om måneden.

Født i 1916 i København
Kom til Hvidovre i 1928.

SOMMERHUSLIV

Jane Siiger fortæller om, hvordan det var at bo i sommerhus.

Da vi kom til Hvidovre, startede vi med at bo i sommerhus. Vi kom meget tidligt på sommeren, fordi vi holdt så meget af at være herude.

Far startede med at plante en hæk hele vejen rundt om vores grund, og bagefter byggede han et lille bitte hus.

Vores hus var så lille, at vi kun lige kunne være der, når vi skulle i seng om aftenen. Når far havde samlet alle de ørentviste, der kravlede på væggen, kunne mor rede op til os på gulvet. Først redte hun op til far, så han lå inderst, og så redte mor op til os fire efter tur.

Når mor så skulle i seng til sidst, redte hun op

til sig selv igennem døråbningen og måtte så bagefter træde ind ad døren og op på den sidste madras for at komme i seng.

Huset var så lille, at vi kun kunne ligge på en række. Ovre i hjørnet havde vi 5 høns, og der var hul i væggen, så de kunne gå ind og ud efter behag.

Vi havde kun et rum, men vi elskede at være der. Vi havde ellers en dejlig lejlighed inde i København, så det gjorde ikke så meget, at der ikke var mere plads i vores lille sommerhus.

Opsparing til et Fønixhus.

Vi havde både en primus og en petroleumsovn, og når vi tændte den, var der varmt i løbet af 10 minutter.

Jeg havde stadigvæk mit arbejde i de halvandet år, vi boede der, men så ville jeg have et barn, og det ville Olaf også.

Jeg sagde til ham, at vi da ikke kunne bo her, hvad vi begge var klar over. Så sagde jeg også,
-Ved du hvad, hvis vi nu lægger min løn til side i halvandet år, så kan vi købe et Fønixhus. Min løn var 30 kr. om ugen.

Udbetalingen var på 500 kr., så vi skulle bare spare de 500 kr. op. Det gjorde vi så.

Hver uge, når jeg fik fri fra arbejdet og havde fået min løn, gik jeg ind i banken på vejen hjem.

En dag, vi så tog hjem til mine forældre, sagde jeg til far, at vi havde købt et Fønixhus.

-Et Fønixhus, det er jo et træhus.

Han var murermester, og det stred imod hans fag.

-Ja, det er det, svarede jeg.

-Det er da ikke noget at købe, sagde han bagefter.

Så sagde jeg til ham,

-Jamen, det er det, for det passer med de penge, vi har sparet sammen.

Se, det var noget, han kunne lide, vi havde gjort.

Valborg Jensen

Født i 1890 i København
Kom til Hvidovre i 1919.

BOLIG OG BRÆNDSEL

Valborg Jensen fortæller her om bygning af deres hus, samt boligforhold.

Vi havde sommerhus her i Hvidovre, i Lyset, fra 1919-21. I den tid boede vi i Eskildsgade. Bevares, her var forfærdeligt, der var rabarber over det hele.

Huset her blev bygget i 1921, vi var tre familier, der flyttede herud. Det var min mand og så to af hans kolleger. Vi var de første tre, der kom herud på Mørups allé.

Det var nogle, vi kendte, der byggede huset. Det er et tofamilieshus, men det var det ikke fra starten. Det kostede 14.000 kr, så vi fik et lån gennem Ø-stifterne.

Når vi skulle bruge vand, måtte vi bruge pumpen.

Det foregik med håndkraft, men ellers var boligen sund og god.

Om vinteren fyrede vi i kakkelovn, og senere fik vi kamin. Til at starte med, fyrede vi med koks, men i 30'erne, da det var slemt, kunne vi ikke få nogle. Så måtte vi ned på banen og pille koks, når de smed dem ud af lokomotiverne. Vi fik sår på hænderne af det. Bagefter slæbte vi koksene hjem på ryggen.

Senere fik vi en stor kamin; den skulle der også fyres med koks i. Vi havde køkkenhave herude med kartofler og grøntsager. Vi kunne ikke købe noget, så vi måtte avle det selv.

Vi har haft hund hele tiden, vi har også haft gris. Da den så var blevet stor og fed, fik jeg en slagter til at komme og slagte den, og så kom min svigermor for at ordne den.

Udendørs pumpe på Bjergager Allé.

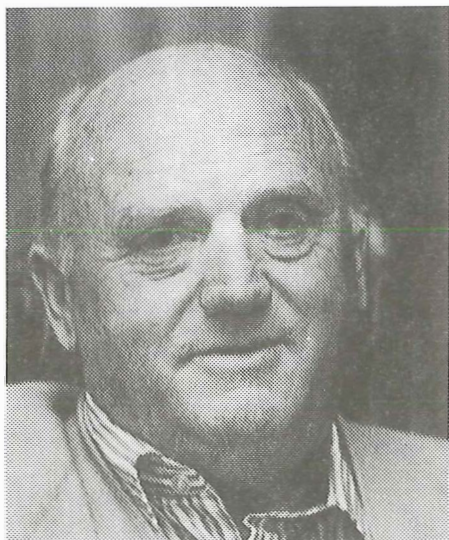
Stinkende Kuler.

Vi er nu midt i den varmeste Tid, og alle ønsker at nyde Havens Skønhed og Blomsternes Duft, ja, det er mange Menneskers Fryd at indtage deres Maaltid i Haven, det er ogsaa meget vanskeligt at holde Føden frisk og appetitlig; hvorledes kan alt dette lade sig gøre, selv om man har en dejlig Have og de fleste gode Betingelser, naar der, i flere Tilfælde, lige op ad Hegnet, ligger Naboens Affaldsdyng, Latrinskule eller anden Mødding, der udbreder sin Stank over flere Haver paa én Gang — særlig

raadden Fisk stinker slemt. —

Vi har set en Del Misforhold af denne Art, og vi ved ogsaa, „Hvor Hunden ligger begravet“. Ingen bryder sig om at fortrædige sin Nabo ved Ordstrid eller Klager til Foreningen; men om alie, hver for sig, vil — kan der vel raades Bod paa dette ulidelige Griseri.

Fjern Kulen saa langt som muligt fra Naboens Hegn og kast Jord paa det stinkende Affald. Tit.

Helmer Rasmussen

Født i 1921 i København

Kom til Hvidovre i 1929.

TØRVEGRAVNING

Helmer Rasmussen fortæller om tørvegravning.

Nede i Vigerslev parken ved Sygekassevej for enden af Greve Allé gravede vi tørv.

Der var faktisk mange, der benyttede sig af at grave tørv, og på et tidspunkt var hele engen opgravet. Når man graver tørv, fjerner man først mulden med en spade,

hvorefter tørven er lige til at grave op.

Man kan bruge tørven på to måder. Man kan ælte den, og så kan man skære den ud i fast form. Når man ælter den, kommer man den op i en bakke og står så og træder i den for at få det mere fast.

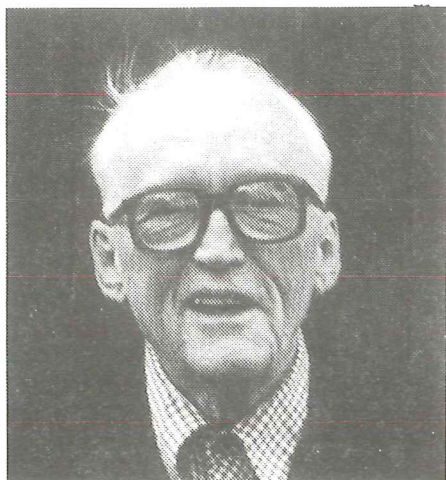
Hvis man skar tørven ud, så brugte man et stykke værktøj. Vi gjorde det, at vi fik lavet værktøj til dette formål. Så skar vi dem ud i forme på størrelse med en mursten. Derefter blev de lagt op på jorden, så de kunne tørre.

Når de så var tørre, var de lige til at putte ind i komfuret, kakkellovnen eller hvad, man nu havde. Det bedste var jo, hvis de var æltede. For var de skåret ud, så var de lidt mere luftige, og så brændte de hurtigere.

Det var ikke et stykke kommunen havde stillet til rådighed. Det var grundejerforeningen der administrerede området.

I 1940 da krigen kom hertil, kneb det jo med at skaffe brænde. Så man fandt ud af, at man kunne grave tørv. Det var der mange grundejere, der gjorde, men kun de borgere der hørte til Risbjerggård Villaby.

Så gav man et vist symbolsk beløb pr. kvadratmeter for at få lov til at grave efter tørv.

Egon Petersen

Født i 1911 i København

Kom til Hvidovre i 1923.

TØRV SOM BRÆNDSEL

Egon Petersen fortæller her om tørvegravning.

Vi brugte for det meste tørv som brændsel, men hvis min far havde fået noget kul eller nogle brædder et sted, så brugte vi det.

Tørven havde min far gravet op nede i Vigerslevparken ved Harrestrup å. Det tilhørte godt nok kommunen, men de sagde ikke noget til, at man gravede dernede. Jeg tror slet ikke, at de havde tanker for det.

Der var flere, der gravede efter tørv. Og når åen var gået over bredderne, var der blevet meget fugtigt, og derved blev der dannet tørv. Nu er den jo kantet med fliser og beton, men dengang var den helt åben. Der var mange blomster og siv dernede, og det så meget flot ud.

De slæbte tørven hjem på trillebøre, og min far stablede den ude i gården, så den kunne tørre.

Det var et ret stort stykke, de gravede fra. Det gik fra Sygekassevejen og helt op til Flaskekroen og så et godt stykke ned mod Rødovre.

De enkelte tørvstykker var ca. 30 cm lange, 20 cm brede og 10 cm høje, og så kunne de nemt puttes i kakkelovnen.

Jeg har også selv gravet efter tørv dernede, da jeg blev voksen. Da min kone og jeg blev gift i 1939, kneb det jo med at få brændsel.

BYGGERI MED HÅNDKRAFT

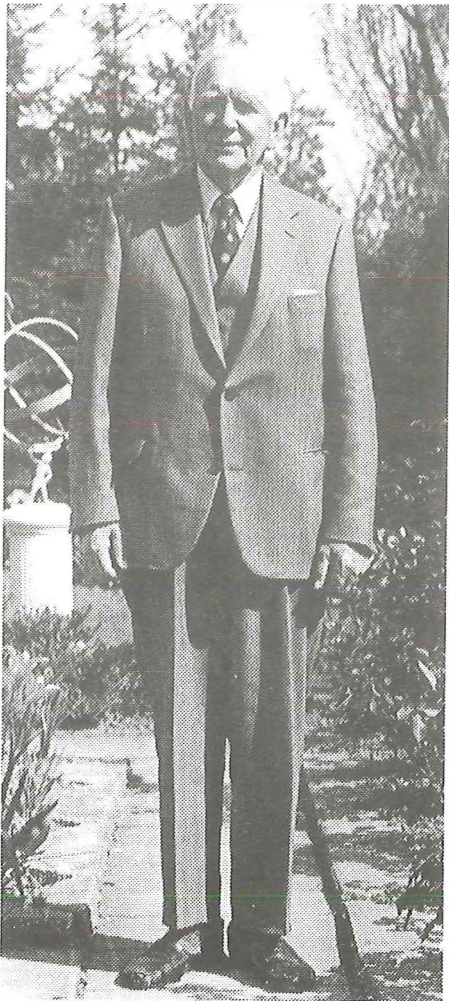
A.P. Mikkelsen fortæller her om, hvordan hans hus blev bygget.

Første gang jeg kom til Hvidovre var i 1932. Det var hos min genbo, som hed Åge Munk. Han var en gammel bekendt fra Jylland, og jeg besøgte ham, da han var ved at opføre sit hus. Han havde købt sig nogle parceller ovre på den anden side af vejen, og der var han ved at opføre sit hus. Han var cigarmager hos Hirschsprung, men hans far, som boede i Horsens var murer, så han gav ham nogle glimrende tips om, hvordan han skulle opføre sådan et hus.

Han opførte det i bindingsværk, indvendig bindingsværk. Det gik han og rodede med, og så var jeg ude og besøge ham en aften; han var ungarl dengang. Det var en herlig sommeraften, og jeg var på cykel herud.

Jeg boede i København dengang. Jeg så lidt på omgivelserne, de var jo ikke så tiltalende, som man måske kunne ønske sig, men prisen var billig. Åge Munk havde givet 85 øre pr. kvadratalen for det grundareal, han havde købt, og så skulle han købe ud til midten af vejen, og det gav han 60 øre for. Det var den pris, foreningen havde købt hele arealet for, fra gården Baunebakkegård, der lå på hjørnet af Baunebakkevej og Hvidovregade.

Jeg gik så, og så mig lidt omkring, og jeg så en

A. P. Mikkelsen

Født i 1906 i Holstebro
Kom til Hvidovre i 1932.

grund som jeg egentlig syntes godt om. Der var nu mange på den tid heroppe. Jeg talte så med Åge Munk om det, og han spurgte, om jeg kunne få lyst til at købe sådan en grund, og da jeg altid har haft ønske om at bo i eget hus, så var der ikke langt fra ord til handling.

Dagen efter gik jeg hen til foreningens kasserer, og spurgte på grunden. Vi blev enige om, at jeg skulle købe den for 85 øre pr. kvadratalen, men stadigvæk købe halvdelen af vejstykket for 60 øre pr. kvadratalen. Det skulle jeg så købe på den måde, at jeg betalte 50 kr. kontant ved underskrivelse af slutseddelen, og 5 kr. om ugen, som skulle erlægges i Folkebankens afdeling på hjørnet af Valbylanggade og Toftegårds Allé. Det gjorde jeg i et års tid, og så gik jeg og spekulerede på at bygge huset. Jeg fik fat i en arkitekt, som tegnede mit hus.

Da pengene var små, så besluttede jeg at grave grunden ud til kælder selv. Dengang foregik det med håndkraft. Jeg kørte leret, som var meget stift her i området, op i min have, og noget af det trillede jeg ud hvor jeg forsøgte på at lave et fortorv. Vi havde kun slaggeveje dengang, og vi havde kloak, og kun lys på hver femte lysmast, og ingen vand. Jeg var så heldig, at den tidligere ejer af grunden, som jeg købte, havde lavet en brønd.

Da jeg så var færdig med at grave grunden ud, begyndte jeg at støbe, stadigvæk med håndkraft. Dengang

var det jo ikke så moderne med blandingsmaskiner. Hele sommeren gik med at grave ud og støbe. Hver dag når jeg kom herud, så var det, jeg havde gravet ud, fyldt med vand. Vandstanden er så høj her, eller den var det dengang, da vi hverken havde kloak eller noget som helst; så jeg måtte øse vandet op. Omsider fik jeg mig dog en god ven til at lave en såkaldt bådpumpe, som man brugte dengang, når bådene lå og tog vand ind.

Efter at jeg havde fået gravet grunden ud, stillede jeg op til forskalling af soklen. Den støbte jeg i sommerens løb, i min fritid. Jeg var i forretning dengang, der lukkede vi først kl. seks om aftenen, så jeg kunne ikke være herude før kl. syv. Så arbejdede jeg fra kl. syv, så længe jeg kunne se; næste morgen var jeg oppe kl. 4.30, så kørte jeg igen herud og arbejdede til klokken var 7.45, for jeg skulle møde i forretningen kl. 8.30.

Da sommeren var gået, var grunden støbt, og så var jeg parat til at få fat i en murer, til at mure huset næste forår, for det kunne jeg ikke selv. Der var to mand, der skulle komme, og dem skulle jeg så passe op. Jeg tror, at jeg gav 3.200 kr. for det dengang. Da det så var gjort, fik jeg fat i en tømrer, og han lavede taget for mig. Derefter fik jeg fat i en blikkenslagermester, der lavede mit centralvarmeanlæg. Det kostede dengang 995 kr. for hele anlægget; kedel, varmtvandsbeholder og radiator. Da huset så var færdigt, skulle det jo prioriteres, og jeg kan huske,

at jeg fik 7.000 kr. i 1. prioritet, det var alt hvad jeg kunne opnå.

Vi flyttede ind d. 1. april 1934, og så har vi boet her siden.

Da jeg kom herud i 1934, var der ikke andet end kvikgræs over det hele, der var så meget, at man kunne gå i græs til knæene. Ja, det var sådan, at jeg drømte om det om natten.

Da jeg så havde fået bugt med kvikgræsset, begyndte jeg at plante frugttræer, og jeg fik plantet for mange, jeg havde vist 16. Der var æbler, pærer og blommer. Vi havde også kartofler til eget forbrug, det var det eneste der kunne gro her de første par år.

Jeg vil tro, hele byggeriet har kostet 13.000 kr. Da jeg flyttede ind, var der jo ikke nogen kloak, men da havde jeg jo brønden, og en septiktank udenfor, som vi brugte. Vandet trak vi op med en spand med et reb i. Det gik udmærket, og vandet var udmærket. Bøligen her er vel egentlig en bungalow type, vil jeg tro, med afvalmet tag d.v.s. at taget går skråt ned til alle fire sider.

Vi havde jo naturligvis også nogle møbler, for vi havde jo boet i København. Vi havde kurvemøbler, og i den ene stue havde vi et linoleumstøppe, det brugte man dengang hvis man ikke havde så mange penge, og det havde vi ikke. Så havde vi et spisebord og fire stole og en buffet. I soveværelset havde vi to senge og et toiletmøbel.

Før vi fik indlagt vand i huset, havde vi et såkaldt lokum, med hjerte på døren. Det måtte jo tømmes en gang imellem, og det skulle man jo helst gøre om aftenen, for det var jo ingen videre fin odeur, når det skulle tømmes, så det foregik om aftenen for naboernes skyld, men vi havde nu ikke så mange naboer dengang. Jeg kan huske, da jeg byggede mit hus, stod jeg oppe på taget en dag, og da talte jeg, at der var 20 huse under opførelse på daværende tidspunkt.

Lerkongen.

Her skråt over for mit hus, boede der en mand vi kaldte for Lerkongen. Manden var skam regulær nok, og hans hoved fejlede da heller ikke noget, jeg kan ingenting udsætte på ham, men han havde altså nogle sære ideer.

I stedet for at bygge sit hus af mursten og mørtel, som vi gjorde, så byggede han sit af ler, og det gjorde han med en grydeske, for han havde ingen murerske. Vinduerne var almindelige jernstaldvinduer.

På grund af sit usædvanlige hus, fik han navnet Lerkongen. Hvis man så sagde til ham,

-Jeg synes, at dit hus er lidt skævt derovre, er det ikke?

-Det gør ikke noget, der jo ingenting i naturen, der er lige.

Og det er jo også rigtigt, det er der jo ikke.

Vi så ikke ned på manden, der var ikke noget i vejen med ham. Han var kommunalt ansat, og han boede der med sin kone og tre drenge.

Jeg kan fortælle, at den tidligere genbo derovre, han havde nogle klubstole. Da han så fik nye møbler, spurgte han ham ovre i lerhuset, om han ikke ville købe de her klubstole. De havde jo ikke andet end almindelige træstole at sidde på.

-Jo, det kunne da godt være, svarede Lerkongen, og spurgte, hvad han skulle have for dem.

Jeg tænker, at han skulle have 50 kr. for dem eller sådan noget, så det ville Lerkongen godt, og han fik da også stolene over.

-Du ved, jeg betaler dem sådan lidt senere, sagde han.

-Ja, ja, det må du godt, det gør ikke noget, sagde manden.

Et stykke tid efter, inviterede Lerkongen ham over til kaffe, ham og hans kone. Det gjorde vi dengang, og det var tit, vi sagde,

-Kom over og drik en kop kaffe i aften. Og det var en kop kaffe og et stykke ostemad, eller et stykke hjemmebagt kage, alt efter hvad vi nu havde. Der var ikke mere, og det var udmærket.

Så sagde han til Lerkongen,

-Skal vi ikke sætte os ind i den anden stue, der hvor mine stole står?

-Nej, dem er der ikke nogen der skal sidde i, før de er betalt, men du må se dem, svarede han. Og så lukkede han døren op,

-Men, der er ingen, der skal sidde i dem før de er

betalt.

Sådan var han. Det morede vi os gevaldigt over.

A. P. Mikkelsens hus opført
i 30'erne.

Landet var endnu tæt på.

OPFYLDNING med SKRALD er nu FORBUDT!

Som det vil ses af en Bekendtgørelse fra Sundhedskommissionen, der fandtes i vort sidste Nummer, er al Opfyldning af Grunde med Skrald for Fremtiden forbudt i Hvidovre Kommune, ligesom der heller ikke paa Byggegrundene maa forefindes Oplag af Skrald. For Gartnerierne, der jo for en stor Del anvender Skrald til Anlæg af Mistbænke, gælder der dog andre Regler.

I Bekendtgørelsen henvises til Sundhedsvedtægtens Paragraf 11 og 17, men da de færreste vel kender disse Paragrafer, skal vi her bringe dem.

Paragraf 11 siger: Opfyldning af Pladser, der kan ventes at blive bebyggede, maa kun ske ved Stoffer, som er uskadelige for Sundheden.

Paragraf 17 lyder: Større Op-

lag af Gårdernovation og Gødning, end der behøves til Driften af den samme Steds beliggende Grundejendom, maa ikke forefindes uden Sundhedskommissionens Tilladelse, der altid kan tages tilbage med et saadant Varsel, som Sundhedskommissionen finder passende.

Lossepladser for Dagrenovation fra fremmede Kommuner maa ikke forefindes. Naar man hidtil har tolereret Opfyldning med Skrald paa visse iavtliggende Grunderealer, er det ud fra den Betragtning, at det for Ejeren var den billigste og lettest tilgængelige Maade at faa sin Grund bragt i Kultur paa, selvfølgelig forudsagt at de af Sundhedsvæsenet paabudte Foranstaltninger blev fulgte. Det sidste har det nu været saasom saa med,

og de utallige indsendte Klager over Skraldens Tilsvining af Arealerne, den stigende Rotteplage, Stanken o.s.v. har nu altsaa resulteret i, at al Opfyldning med Skrald er forbudt.

Et andet og meget vægtigt Moment i dette Forbud er Faren ved, at faa det paagældende Areal's Drikkevandsforsyning forurenet af Skralden, der har i den

senere Tid været foretaget en Del Undersøgelser af Brønde, og i et Par Stykker er der fundet et saa stort Antal Bakterier, at de paagældende Brønde er lukkede af Sundhedsvæsenet.

Overtrædelse af Forbudet straffes med Bøder indtil 400 Kroner og Sager angaaende Forseelser mod Sundhedsvedtægten behandles som offentlige Politisager.

Helge Wiese, født i 1914 i Sorø. Helge Wiese kom til Hvidovre i 1917.

BADNING

Helge Wiese beretter her om hygiejnen i hjemmet.

Hygiejnen var ganske fremragende. Vi havde sådan et stort kar, hvor der blev varmet vand til, og i det blev vi vasket. Vi fik generelt et bad en gang om ugen og fik klippet negle o.s.v. Der var ikke noget at tage fejl af.

Der var en alvorlig brist. Det var, at man børstede ikke tænder, det var sgu ikke moderne at børste tænder dengang. Vi gjorde det i hvert tilfælde kun engang imellem, og det har jo svejet til os senere hen, og det har vi jo haft nogle kvaler med, det er klart. Men hygiejnen var i og for sig efter datidens forhold gennemført.

Florida Westergaard, født på Nørrebro, kom til Hvidovre i 1921.

LORTEÅEN

Florida Westergård fortæller om "Lorteåen", som løb over sine bredder.

Vi kom hjem en aften fra arbejde, og så stod alle sammen oppe for enden af vejen, hvor vi boede. Lorteåen var løbet over sine bredder. Vi kaldte Harrestrup å for Lorteåen, fordi den lugtede meget. Vi skulle hjem, men vores hus lå nu midt ude i en lille sø, som var blevet dannet. Begge drenge havde lavet papirsbåde, som de satte ud.

En, vi kendte, hed Holm, og han var rigtig stærk og slank. Han havde sagt, at han nok skulle ride mig hjem. Nu har jeg altid været godt i stand, så der var jo masser af mennesker, et helt opløb, for de troede ikke, at han kunne ride mig hjem.

Han havde taget støvler på, som gik helt op til skridtet, for vandet gik helt op til knæene. Så min mand tog min cykel på nakken, og så vadede vi over. Mig på ryggen af Holm. Folk klappede og grinede, mens jeg sad deroppe på ryggen af ham. Sikken et hus for at komme hjem.

Der manglede kun en 10 cm, før vandet ville være løbet ind på gulvet. Gudskelov var der en temmelig høj sokkel på vores hus for at give luft under det. En times tid til, og det var rendt ind på gulvet.

Jeg ved ikke, hvorfor oversvømmelsen kom så hur-

tigt, men de havde vel lukket op for nogle sluser ude i Damhussøen. Åen har jo forbindelse med Damhussøen.

VI FLYTTEDE TIL LANDET

Gudrun Fjeldsøe fortæller om sin bolig på Frederiksberg og i Hvidovre.

Gudrun Fjeldsøe
Født i 1912 i Dansk Vestindien
Kom til Hvidovre i 1921

Jeg kom til Hvidovre i 1921. Mine forældre havde været i Dansk Vestindien og var kommet hjem, da øerne blev solgt. De var så heldige at få en lejlighed på Frederiksberg. Det var ikke nogen særlig god lejlighed og ikke noget særlig morsomt kvarter, så det var noget af et chok at komme derude fra og komme ind på stenbroen.

Vi var ustandselig syge. Vi var to børn dengang, min broder, der var født i 1916, og jeg selv, der er født i 1912. I 1919 kom der en lillesøster til. Til sidst blev det vores læge for meget.

-Hvis de børn ikke kommer på landet, garanterer jeg ikke for, at vi kan blive ved med at holde liv i dem.

Det endte så med, at mine forældre kiggede på grunde forskellige steder. Vi endte her i Hvidovre, for det var jo fristende med vandet, og de købte så et stykke pløjemark på Strandbovej nr. 75.

Jeg husker tydeligt, at det var en græsmark første gang, vi så den. Der kom en røgter fra Beringgård med en plov og pløjede grunden op, og så stod man dér

med de store plovfurer og skulle gå igang med at rive kvikgræs af. Det er jo noget, der gror igen, hvis det ikke kommer op, så rødderne visner.

Man startede med kartofler til at begynde med, og så skulle man også have noget at bo i, så min far købte en enkelt stue med tag over. Det kom i elementer, så han selv kunne sætte det sammen. Vi har antagelig fået dem fra en eller anden tømmerhandel, der har præfabrikeret det.

Der var ikke mange naboer dengang. Ovre på den anden side af vejen blev der slet ikke solgt grunde i begyndelsen, der var skiftesvis kornmark, roemark og græsning, og der var et meget stort engareal neden for det stykke jord, vi havde købt. Dengang var der ingen vej parallel med Strandbovej, som der er nu.

Der var jo vandet, og så var der de store rørskove, og det var et sted, vi elskede at lege, for de var jo mandshøje de her tagrør. Vi kunne lave huler der, og vi fandt jo ret hurtigt ud af at bane os en sti ned til vandet, så vi kunne soppe ud og bade dernede.

Efterhånden fik min far stablet et meget fint hus på benene. Han byggede lidt hvert år. Det første var et køkken, siden byggede han soveværelse til med køjesenge.

En ting, som man nok ikke tænker på idag, er den primitive måde, alting foregik på. Der var jo ikke noget, der hed vand på grunden. For det første var

der ingen kloak, og det, det så gjaldt om først og fremmest, var at få gravet sig ned til noget vand, og det gjorde min far altså selv. Det gjorde for øvrigt langt de fleste herude.

Det var et ret stort arbejde, fordi der var et meget tyndt lag muld og et meget tyndt lag ler, og så kom man ned i kalk og flint. Så det var altså med at sidde dernede og mejsle sig igennem, og sådan en brønd skal jo have en vis bredde, nu husker jeg ikke hvor brede brøndringene er, men en mand skal jo i hvert tilfælde kunne komme derned at sidde.

Jeg har senere spekuleret på, hvordan min far egentlig klarede sig. Jeg husker noget med et reb, som man jo nok på en eller anden måde havde fæstnet, og min mor har jo nok også sørget for at være i nærheden, hvis der skulle ske noget dernede.

Min far fik efterhånden gravet tre brønde herude, fordi vandet ikke var lige godt alle vegne. Der var to pumper herude. Der var i hvert tilfælde en almindelig pumpe, sådan en man står og trækker op og ned, så den hyler lidt, og somme tider skal det have lidt vand ned, så vandet endelig kommer klukkende op. Sådan en var der på hjørnet af Strandbovej og Tavlekærvej, og der måtte man altså gå ned. Der var adskillige grunde, man måtte passere med sin spand for at hente vand, så det var med at spare på vandet.

Kloak fik vi langt, langt senere. Man klarede sig med en mødding, selvfølgelig var der heller ikke

noget, der hed træk- og slip-wc. Man lavede et lille skur og et bræt, man kunne sidde på, og et låg man kunne lægge på, og nedenunder stod der en spand, og den skulle så tømmes. Spandens indhold blev i de tider brugt som gødning i haven.

Jeg husker tydeligt, at det var et meget sjovt sted at opholde sig, for der blev skåret aviser og Familiejournaler og slige ting i firkanter. Jeg var et barn, der lige så snart, jeg havde lært at læse i skolen, kastede mig over bogstaver lige meget, hvor jeg så dem, så jeg tilbragte sommetider ret lang tid i det lille hus med at sidde og læse føljetoner i Familiejournalen, som jeg aldrig fik slutningen på. Det var jo det kreperlige ved det, men det var jo meget sjovt, så kunne man selv gå og digte videre på det.

Vi havde selvfølgelig heller ikke elektrisk lys, vi havde en petroleumslampe, en meget dejlig gammeldags og smuk én, som vi havde fået af min mors forældre ovre i Hobro, da de fik elektricitet derovre. Den var til at hejse op og ned, og den hang lige over det bord, hvor vi alle sammen sad og spiste og læste, og hvad vi ellers foretog os. I køkkenet havde vi en af de sædvanlige grønne petroleumslamper til at hænge op på væggen. Det var, hvad der var af belysning.

Der var en kælder i køkkenet, den gravede min far og lavede en stige ned, for man skulle jo holde ting-

ene kolde. Der stod så smør, mælk, syltekrukker og den slags, og så havde vi et flueskab, der hang lige udenfor køkkendøren. Der havde man så pålæg og den slags i, for at fluerne ikke skulle komme i det.

Vi boede kun herude i sommermånederne; vi flyttede gerne herud i begyndelsen af maj, sommetider lige efter påske, hvis vejret var nogenlunde, og så flyttede vi gerne tilbage, når kartoflerne var gravet op i oktober måned.

Først boede vi i sommerhuset, og der havde vi jo soveværelse med 5 køjesenge, og det var jo nok så trangt.

Så skete der det sørgelige eller lykkelige, at min fars forældre døde, og de havde sparet lidt penge sammen. Der var titusinde kroner til min farbror og min far, og de penge ville mine forældre sætte i et hus, hvad de også gjorde. Det var i 1929.

Netop vinteren 1929 blev meget streng med kolossale mængder af sne, og vi havde sagt vores lejlighed op til en bestemt tid, hvor huset var lovet færdigt. Huset var ikke helt færdigt, da vi flyttede ind, for man måtte simpelt hen lade byggeriet ligge stille i den meget strenge vinter. Jeg husker, at vi en gang i marts måned forcerede snemasserne. Vi kunne gå over havelågen og ind i haven, så meget sne var der.

Det var egentlig et ret stort hus, mine forældre fik bygget, men det kom sig jo nok af, at vi kom fra den lidt trange lejlighed. Mine forældre og min lille-

søster havde sovet i soveværelset, jeg sov på en divan inde i vores spisestue, og min broder sov på en klapseng også inde i spisestuen. Så det var med opredning hver eneste aften, og vi måtte pakke sammen om morgenen; og lidt besværligt var det nu, da der meget ofte var en af os, der var syg. Vi havde simpelt hen ikke kunnet tåle overgangen fra troperne til det grove klima herhjemme.

Foruden de rum havde vi en stue, som vi kaldte dagligstuen, der stod lidt pænere møbler, som mine forældre havde bragt med sig hjem fra Vestindien, og så var der køkkenet med koldt vand selvfølgelig og toilet uden håndvask.

Så kom vi herud, det var jo noget primitivt, for dengang var der ikke kommet centralvarme i husene, så det var med kakkelovn i hvert værelse, og nedenunder var der en ret stor spisestue, en mindre verandastue, som vi kaldte det og en ret stor dagligstue. Så var der en ret stor hall, som det blev kaldt, og den var virkelig ret stor. Derfra førte der en bred trappe op til værelserne ovenpå. Nedenunder var der også et køkken og et gammeldags bryggers med en vingepumpe. Og der stod badekarret og en gruekedel, hvor min mor kogte tøjet, og hvori vandet blev varmet, når vi skulle have bad. Vi fik kun vand over hele kroppen en gang om ugen, ellers var det klatvask oppe på værelserne.

Ovenpå havde mine forældre soveværelse; der var

et gæsteværelse, og i sydenden havde min broder sit eget værelse. Min søster og jeg delte et noget større værelse, og så var der en dejlig altan, hvor vi opholdt os meget, fordi der var en dejlig udsigt ud over vandet. På altanen havde vi stående et vandfad hver og en kande med koldt vand. Der var ikke noget med at vaske sig med varmt vand dengang, det var luksus.

Så var der en kakkelovn på hvert af værelserne. Den tændte vi selv op i, når vi kom hjem om eftermiddagen og skulle sidde og læse vores lektier.

Dengang gik vi stadigvæk i skole inde på Frederiksberg. Først mellemskole og så rykkede vi efterhånden op i gymnasiet. Men vi flyttede som sagt ind, inden der var var rigtig færdigmalet, og jeg mindes også noget om, at der ikke var tapet i alle rummene og den slags; det måtte ordnes efterhånden. Det var min far, der ordnede, hvad der skulle ordnes ved huset, og passede træerne. Og så passede min mor køkkenhaven, og vi var selvforsynende med grønsager og slige ting.

MADLAVNING

Jane Siiger fortæller om fødevarer.

Næsten al den mad, vi fik, var noget, vi selv for-

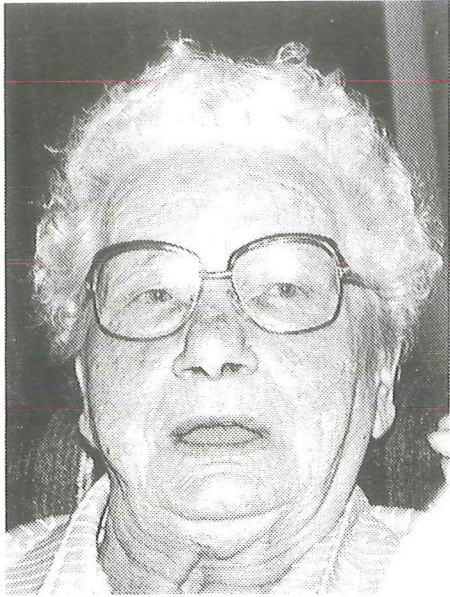
beredte.

Når vi fik kød, var det far, som købte halve gris ad gangen. Mor parterede dem og lavede bl.a. blodpølse og medisterpølse. Hun måtte salte kødet, fordi der hverken var fryserne eller køleskabe dengang. Når kødet så var saltet, blev det lagt i nogle kar. Medisterpølsen blev lagt ned i fedt i nogle krukker, og så blev der lagt et fedtlag fra grisen henover. Det var for at isolere kødet, så det kunne holde sig.

Vi havde også en stor have, og i den dyrkede vi alle mulige urter, som vi skulle bruge. En overgang havde vi kartofler på en tom grund ved Beringgårdsvej. Kommunen var meget glad for, at far ville avle kartofler på den, for så var de fri for at vedligeholde den.

Min far var som sagt murermester, men han holdt op, da han havde bygget en ejendom inde i Stellerupsgade i København. Det byggeri gav en indtægt, så han ikke behøvede at arbejde som murer mere. I stedet startede han så hønseriet her på vores grund.

På et tidspunkt var vi oppe på 300 høns. I haven havde vi 10 bistader og flere frugttræer. Efterhånden var det som om, man levede på landet. Vi levede af vores have, og vi solgte både æg, høns, honning og frugt.

Kirsten Anine Margrethe Hansen, født i 1910 i Veksø, kom til Hvidovre i 1932.

STORVASK

Margrethe Hansen fortæller her om vaskning af tøj.

Jeg begyndte allerede at tage ekstraarbejde, da vi boede på Lerbjergvej.

Jeg vaskede storvask for familien overfor, og jeg gjorde rent for købmanden efter lukketid. Jeg havde ikke andet arbejde end det, før børnene var blevet større. Så tog jeg mere rengøring, og hvad der ellers kunne falde for.

Når jeg skulle vaske storvask, måtte jeg koge det hele i en stor gruekedel, og så kunne jeg ellers stå udenfor og skylle det. Jeg har aldrig brugt vaskeriet på Svendbjerggård. Det var der ikke råd til.

Jeg tror nok, at på de arbejder, jeg har haft, har jeg vel fået omkring 1 kr. i timen. Når jeg vaskede for hende overfor, fik jeg 5 kr. for en hel dag i klingende frost, hvor jeg stod udenfor og vaskede. Jeg havde oven i købet Grethe med i barnevognen, og hun frøs jo, så hun var ved at skille ad. Men den dame var altså ikke til at tale til, for hun skulle ikke have skrigende børn ind i sit hus.

Sådan foregik det. Og det var ganske forfærdeligt, for der var ingen gode arbejdsforhold der, og tøjet frøs altid inden, det var skyllet færdigt.

Det var bare her og nu.

VASK OG VASKEMIDLER

Valborg Vendelby fortæller om vask og strygning.

Vi vaskede vores tøj i en smedjærnsgruekedel, som vi havde stående nede i kælderen. Den blev fyret op med brændsel. Men engang imellem kom vi koks på for at få mere ild under den, så vandet kunne holde sig i kog hele tiden.

Man forvaskede sit tøj i baljer, og efter at det var forvasket, blev det skrubbet på et vaskebræt. Derpå kom det i noget rent vand og fik et opkog. Det skulle klarkoges, som man kaldte det dengang. Derpå blev det skyllet og hængt op i tørrerummet. Hvis vejret var til det, kom det ned bag i haven. Det var det bedste, for det har godt af at komme ud i luften.

Som vaskemiddel brugte vi det, der hed HENKO og PERSIL. Vi havde også en periode med sæbe, som man købte i blokke. Det skulle man så selv skære ud i spåner, og så kom man det ned i varmt vand, for at det skulle smelte. Man brugte også brun sæbe til at skrubbe tøjet med. Soda havde man, og blånelse kunne man også bruge.

Når vi skulle stryge, havde vi både strygejern og pressejern. Det første strygejern var sådan et, der stod på gas. Men vi havde nu ikke selv gas, så i stedet havde vi et jern, der blev lagt ind i kakkellov-

nen, og så blev det varmet op på den måde. Men den metode brugte vi ikke i så lang tid, for så fik vi indlagt elektricitet.

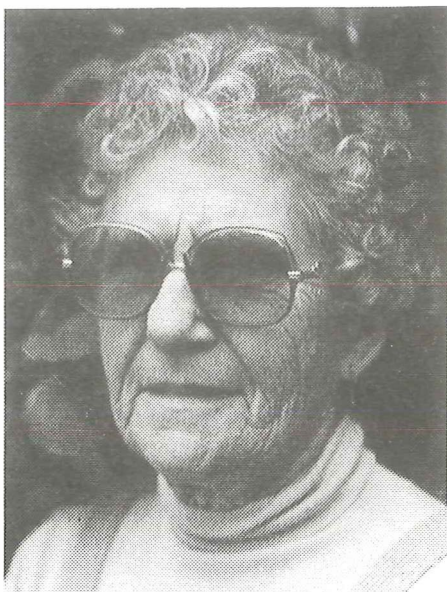
Carla Victoria Petersen
Født i 1915 på Frederiksberg
Kom til Hvidovre i 1936.

OST I HAVEN

Carla V. Petersen fortæller om nedgravning af ost.

Jeg kan huske, at min mor var meget flittig. For hun stod tidligt op hver morgen og gravede i haven.

Vi havde ikke køleskab, så hun gjorde det, at hun lagde osten ned i et stykke klæde, og så gravede hun den ned i haven, så den kunne holde sig fugtig. Resultatet var, at hun ikke kunne huske, hvor hun havde gravet den ned. Så måtte hun ud at grave forskellige steder, indtil hun fandt den, så far kunne få ost med på maden; for det skulle han have.

Litzen Ejgren

Født i 1918 i København

Kom til Hvidovre i 1919

GULVSKRUBBEN

Litzen Ejgren fortæller her om familieforhold.

Jeg havde to søskende. Vi havde et meget godt forhold til hinanden, men min bror sloges vi altid med.

Vi gik nogle gange på pæreskud, vi stjal æbler og pærer i folks haver, og der skulle min bror jo passe på, men han stak altid af, så vi blev taget, når vi var inde i haverne. Når vi så kom hjem, tævede han os. Han satte os nogle gange ud på altanen i øsende regnvejrr, og vi havde kun undertøj og bukser på. Vi kunne ikke overmande ham, selvom vi var to, for han var meget hidsig.

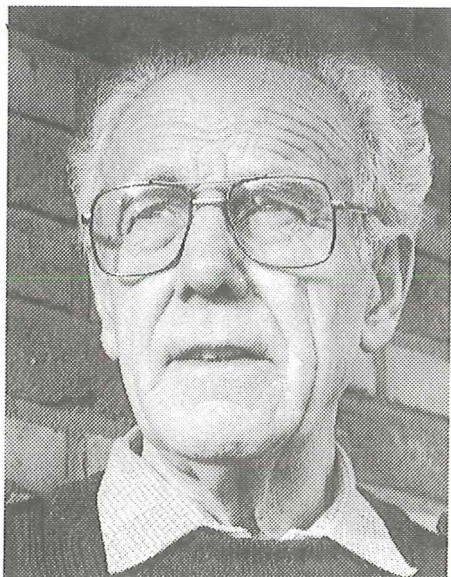
Vi skulle selv smøre mad om morgenen, for min mor tog afsted kl. 5 så rendte min bror med smørret eller margarinen, så det fik vi ikke på, og så sloges vi altså. Vi sloges meget, fordi vi var alene om morgenen, vi skulle selv klare os, tage morgenmad, smøre mad og gå i skole. Jeg havde et meget godt forhold til min søster, vi var meget fine venner.

Min bror har fået mange tærsk af min mor, det gik altid ud over ham, selv om det var min søster og mig, der havde lavet noget galt, så bankede min mor ham gerne. Han fik en gang tærsk med en gulvskrubbe. Hvis vi havde lavet noget, fik vi almindeligvis klø, ikke stuearrest. Vi fik altid klø med det samme, der var aldrig noget med, at vi skulle vente, til min far kom

hjem. Det var for det meste min mor, der stod for opdragelsen.

Jeg synes, at vi har haft en god barndom, mine forældre var fine. Nogle gange om aftenen spillede vi ludo og kort og sådan noget. Vi var meget hjemme hos forældrene, der var sammenhold.

Når vi skulle til fest, fik vi altid det fine tøj på. Vi piger havde hvid kjole på, med en stor sløjfe på ryggen. Efterhånden som vi blev færdige, satte min mor os op på en stol, og så måtte vi stå der til vi skulle gå. Vi kørte ikke i bil, når vi skulle til fest, vi måtte enten gå eller tage sporgvognen. Vi måtte heller ikke sidde ned i sporgvognen, vi skulle stå ude på bagperronen for ikke at krølle tøjet. Min bror havde sort fløjlstøj på, og så havde han lange hvide strømper, men han faldt altid, så han var snavset, når han kom derind. Så han fik jo nogle øretæver, inden vi kom til festen.

E. Bernhard Rasmussen

Født i 1917 i Herlev

Kom til Hvidovre omkring 1920.

FLERE GENERATIONER

E. Bernhard Rasmussen fortæller om familieforhold.

Det var mest ømtåleligt for vores mor, at have den ældre generation boende, men det var jo hendes mor, og det var noget som familien havde indgået aftale om, så

mine forældre skulle have vores mormor boende, fordi hun nu var blevet lam.

Vores mormor havde været alene med sine fire børn og havde selv måttet forsørge dem ved at være hos gartnerne, landmænd, arbejde i marken og være ude i alle slags vejr. Og det er vel det, der har givet hende den lammelse, som hun fik. Så kom hun til os, da far købte huset i Hvidovregade, og boede så der disse 5-6 år, til hun døde.

Hun havde en kørestol, som mor kørte hende i. Vi havde dengang en læge Vestergaard ude på Hvidborg, og han skulle være specialist med hensyn til den form for sygdom, vores mormor led af, og der kørte mor så ud med hende flere gange om ugen til behandling hos ham, og det var jo selvfølgelig mor, der stod for at passe hende i den tid, vi havde hende. Om det så har afstedkommet nogle problemer, at hun boede hos os, det tror jeg nu ikke. Jeg tror, det var på den måde, man i den tid levede med sådan nogle problemer. Efterhånden som vi voksede til, ja, så holdt vi jo til inde hos hende, og så blev hun underholdt på den måde.

ET ULYKKESTILFÆLDE

Helge Wiese fortæller om et ulykkestilfælde.

Der var engang en oplevelse med min mor, og det var om vinteren. Vi havde en lang tørresnor fra enden af loen og så over til et kæmpe egetræ, der stod 30 meter inde i haven.

Der blev tøjet hængt ud, og når man kom fra gårdspladsen, gik man op ad en trappe, der hævede sig ca. 40 cm om bag loen og så op til haven. Altså, gårdspladsen lå lidt lavere, og på dette hjørne, hvor man svingede om til haven, lå en kæmpe kampesten for at markere, at man ikke vadede ud i vores urtehave.

Det var frostvejr, og det var glat over det hele, og vores mor havde haft tøj ude at tørre. Tøjet var stivfrossent, og det blev lagt ned i en balje og bukket sammen. Min ældste bror bar i det ene øre på baljen, og min mor bar i det andet. Så gik de rundt om loen og ned. Lige i det de gik ned, sagde min mor til min ældste bror, der hed Vilfred,

-Pas nu på, at du ikke falder, for det er glat. Og lige i det, hun sagde det, faldt hun selv. Hun faldt så uheldigt, at hun huggede nakken lige ned i denne her kampesten og flækkede kraniet, så man kunne se hende langt ind i hovedet. Det blødte, og hun var selvfølgelig 100 procent bevidstløs, og blodet væltede ud.

Vi børn var jo noget på den, for der var ingen steder at hente hjælp. Vi fik på en eller anden måde ringet til doktor Hall inde i Valby. Han sagde,

-Læg nu noget vat på, så kommer jeg i morgen.

I så fald ville der ikke have været tvivl om, at hun var død. Vi kom i kontakt med vores nabo, og vi prøvede flere ting, og til sidst fik vi fat på Svendebjerggård. De havde en karosse med hest for og en kusk. Svendebjerggård var et mødre hjem for ugifte kvinder, der var gravide. De blev kørt på Rigshospitalet derfra i denne ambulance, før de skulle føde.

Den fik vi på en eller anden måde fat i. Det står lidt uklart for mig, men vores mor blev læsset ind i den, og så gik det med hiv og sving ind til et eller andet hospital, hvor hun lå i en 4-5 måneder.

Min far fik fat i en ældre dame, der kunne passe os unger. Vi var aldrig inde at se til hende; vi måtte slet ikke komme derind for lægerne. Hun var meget medtaget, men hun blev fuldstændig normal.

De klippede hende helt skaldet for at komme ind til såret. De sagde, at hvis hun ikke havde haft knold i nakken, så havde hun slået sig helt ihjel på stedet. Det kom min far hjem og fortalte. Han var taget ind på hospitalet, fordi de sagde, at hun ikke ville overleve det. Det gjorde hun alligevel, takket være sit lange hår.

Jeg kan også huske engang, da jeg sprang ned fra rygningen på vores lo på Gammelgården. Der lå en

Blodforgiftning.

lægte med et gammelt smedet kantet søm i, som var fire tommer langt. Det trådte jeg op igennem foden.

Der gik blodforgiftning i foden, så jeg fik nogle røde og blå streger opad benet. Jeg blev lagt op på køkkenborden, og mine forældre tog noget sprit og vaskede foden af. Min far skærpede sin barberkniv, og han skar en lang revne dér, hvor såret var. Jeg kan lige så tydeligt huske, at jeg skreg som en vild, inden han skar, og så sagde han lige pludselig,

-Hvad skriger du for, det er for længst overstået.

Jeg havde slet ikke mærket det, fordi det var så ophovnet og betændt. Og da der kom luft til, forsvandt blodforgiftningen. Der blev hældt sprit i, og det blev skuret med sæbe og så videre.

Jeg lå på køkkenbordet lige som en slagtegris, men det gik hurtigt, og det fortog sig fuldstændigt.

FAMILIELIV

Guðrun Fjeldsøe fortæller om et nært familieliv.

Om aftenen samledes vi så vidt muligt, og min far læste op. Han var for øvrigt udmærket til det, så klassikerne blev tyret nogle gange. Det var meget spændende, syntes vi, og læste selv meget. Vi havde et bogskab, og det var spækket med alle klassikerne, Ib-

sen, I.P. Jacobsen og Drachmann og alle de der, og dem har vi altså læst, både forfra og bagfra. Efterhånden blev det jo noget kedeligt, og vi havde jo været vant til inde fra Frederiksberg, at vi kunne låne på legebiblioteket. Det vil sige, børn kunne ikke, men man kunne hente bøger til sine forældre, og så kunne man jo snakke sammen om, at der var den og den bog, man gerne ville læse.

I årene op til 2. verdenskrig var det jo stadigvæk er ret nært familieliv. Det var ret almindeligt, at de unge blev boende hjemme, medens de studerede. Der var ikke særlig mange, der flyttede, for der var ikke noget, der hed, at man kunne få hjælp. Den hjælp man fik, fik man hjemmefra.

Som børn gik vi til spil. Vi lærte at spille klaver, for det gjorde man jo i middelstanden dengang, og vi gik til dans, for det gjorde man også, men den kulturelle påvirkning foregik egentlig mest hjemme fra familien. Nu var vi sådan stillet, at vores familie boede i Jylland, men mine forældre havde enkelte venner, og der fik man jo et eller andet med sig. Ellers blev man jo påvirket af sine kammerater og de hjem, man kom i. Det var godt, hvis man havde nogle selskabelige talenter, som at kunne spille og synge. Min far spillede violin, og han havde også et lille harmonium. Det var ret almindeligt, at når der var konfirmation, eller der var gæster samlet, så skulle jeg eller min far sætte sig til klaveret, dette her lille harmonium,

og spille. Så sang vi tre børn, eller også sang vi allesammen, det gjorde vi meget.

Mine forældre spillede kort med nogle venner, de havde, og de betalte bøder til en stor rød gris. Den store røde gris elskede vi, før vi vidste, at når den gris var fuld af penge, så var der gået en vinter, og så lavede man en skovtur et eller andet sted hen. Det var såmænd også den eneste skovtur, vi kom på. Den gik gerne til Fiskebæk, eller Esrum Sø. Så havde man sin mad med, den havde man gerne med i en kurv, og man havde saftevand eller sodavand i patentflasker, og hvis det gik højt, så gik man ind og fik en kop kaffe et eller andet sted.

Efterhånden som vilkårene blev bedre, og folk fik lidt flere penge, så endte det såmænd med, at vi spiste frokost ude, men det var også til at overkomme dengang. Når man tog på skovtur kendte man ikke det med at sidde og drikke en hel masse øl. Jeg har aldrig nogen sinde set min far fuld, og jeg har heller aldrig set nogen af vennerne fulde. Jeg lagde mærke til ved konfirmationer, at man blev meget munter, men det var jo af disse par glas vin; man har jo ikke været vant til at få så meget.

Til jul fik vi sødet hvidtøl til risengrøden. Til flæskestegen eller gåsestegen fik vi gerne et glas rødvin, men ikke os børn, vi fik selvfølgelig saftevand. Jeg var ret gammel, før jeg overhovedet havde lyst til at drikke. Jeg kan huske, at jeg fik cham-

pagne, da jeg havde taget studentereksamen, og det, syntes jeg, var noget mærkeligt noget at drikke.

Jeg husker også konfirmationsfesterne. Jeg syntes, at det var noget mærkeligt mad, man fik, blandt andet fik man viskelæder i sovs, men jeg fandt senere ud af, at det var champignons. Det var nemlig heller ikke noget, man gik hen og købte hver søndag eller week-end til at pynte lidt på maden med. Det var kun noget, man fik til konfirmationer og lignende.

Der kom mange handlende herud. Der kom blandt andet en slagter med sin lille hvide vogn, som han kunne lukke op bagtil, der var to døre, han svingede op, og der var hest for vognen, han vejede kødet af på en bismervægt. Der kom også en fiskehandler, han havde en stor ladcykel, hvor fiskene lå i kasser. Han var noget af en original, han havde et vildt flagrende skæg, langt hår og en stor sort hat på med en stor skygge, og så skelede han noget så grusomt. Han var komplet vindøjet. Jeg kan huske en gang, hvor jeg havde lange fletninger, og mit hår var sådan lidt gyldent. Han startede altid med at synge, "Lille pige med det guld-gule hår, sig mig hvorfor du så tankefuldt går", jeg kan kun huske de to linier. Min mor brød sig ikke rigtig om hans interesse for den lille pige med det guld-gule hår, men jeg syntes da bare, at det var da egentlig meget sjovt, at han kunne synge sådan en sang for mig. Man var ikke pumpet så fuld af sex og porno, og alt det der, men var egentlig ganske romantisk.

Vi vidste nok, at der var et eller andet, når vi fik en ung smuk vikar i stedet for vores engelsklærer. Men hvad sagen egentlig drejede sig om, det havde vi ikke skabt noget begreb om, den side af sagen kendte vi ikke meget til.

Det gammeldags familieliv indebar, at man kunne sidde og snakke med hinanden om dagens begivenheder. Alene det at sidde og lytte til at ens far fortalte om, hvad han havde haft af trakasserier med nogle damer på kontoret eller kontorchefen, og min mor fortalte om, hvad hun havde talt med naboerne om, og vi fortalte lidt om skolen og sådan, alene det lærte man jo noget af. Dengang var børn forøvrigt opdraget til ikke at sige så meget, før man blev spurgt. Man skulle høre efter, og jeg må ærligt indrømme, at det generede mig ikke det fjerneste. Jeg elskede at sidde og høre på, at folk snakkede.

Vi havde radio hjemme, ja, vi var ikke nogle af de første, der fik det. Det var nok fordi, min far egentlig var ret konservativ, men jeg skal love for, at den jul, da han købte en radio, sad vi faktisk oppe hele natten. Det var jo teknikkens vidunder, der var kommet ind i huset, og vi drejede fra det ene land til det andet og hørte koncerter og ting og sager. Ja, jeg syntes, at det var hele natten, men det har nok ikke været mere end til klokken halv to eller sådan noget, men det var i hvert tilfælde meget, meget spændende.

Ella Carstensen

Født i 1897 i København
Kom til Hvidovre i 1927.

JULEAFTEN

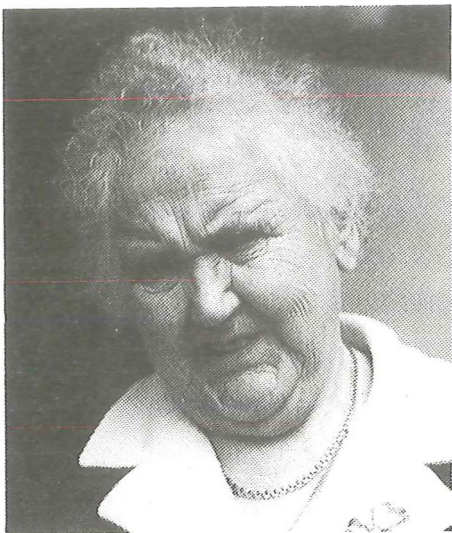
Ella Carstensen fortæller om julen med familien.

Man lavede ikke så megen ståhej over julen dengang, det havde man slet ikke råd til.

Som regel holdt vi jul hjemme, men hvis min mand ikke havde tjeneste juleaften, rejste vi gerne ned til vores forældre i Overhoved.

Juleaften fik vi flæskesteg og risengrød med mandel. Vi havde juletræ, og en lille gave var der da også råd til. Men det var udelukkende praktiske gaver, man gav dengang. Der var ikke penge til luksus.

Kun en gang er det sket, at nogen af os har været i kirke juleaften. Det var et år, min mands mor var her. Da var de i kirke, mens jeg lavede mad. Julen har ikke været specielt religiøs for os.

Elna Berg, født i Lemvig i 1902,
kom til Hvidovre i 1936.

JULENS GLÆDER

Elna Berg mindes den tid, da der opkrævedes penge til julemaden.

Dengang var der noget, der hed, at vi kunne spare op til julens glæder.

Der kom en mand og opkrævede penge, og han fik, hvad vi kunne undvære, en 5'er eller en 10'er, det var ligesom, vi havde penge til, og så fik vi dem udleveret til jul. Det var nu den måde vi sparede op til jul. Det hændte, vi fik en gåsesteg eller en andesteg for de penge.

JULETRADITIONER

Julen hjemme hos os, fortalt af John Qvist Petersen.

Juletraditioner var der jo. Man pyntede stuerne op. Det var ikke så meget os børn, der gjorde det, for det var de voksnes traditioner.

Juleaften dansede vi om juletræet, men først efter at vi havde spist vores julegrød og flæskesteg. Det var traditionen, at der skulle være risengrød og flæskesteg med rødkål. Bagefter fik man citronfromage og KB-nisseøl, der var blandet med lidt sukker, så det blev sødt. Der var marcipan på bordet, og julegaverne bestod af mindst et stykke legetøj eller lidt tøj.

Julesangene var de traditionelle. Højt fra træets grønne top og lign.. Det var de almindelige. Men der var ikke nogen julestjerne i vores top. Jeg husker det tydeligt, jeg kan se den for mig. Det var en stor nissemand. Den var vel nok en 40 cm. høj med et grødfad, som han sad og spiste af. Den gik igen i mange år.

Første juledag kom familien, og så blev der spist og drukket snaps og øl. Jeg kunne godt sidde og spise 15-16 stykker mad dengang.

Vi havde også den tradition, at vi ikke ryddede af bordet, når vi var færdige med at spise. Nej, man gik ind i den anden stue, og drak noget kaffe og røg en

cigar. Når man så blev sulten igen, så gik man ind ved bordet og spiste videre. Det gør man jo ikke idag, vi pakker jo maden sammen, for at den ikke skal blive ødelagt.

På juletræet havde vi bl.a. kræmmerhuse med slik i. Den med strømpen brugte vi også. Den hang på sengen, og når man så vågnede, var der lidt slik i den. Der var ikke så meget i den; godt nok kunne man få noget for 5 øre dengang. Man kunne få en flødebolle og et strømpebånd af lakrids og alt sådan noget. Det var jo billigt.

Far lavede også selv noget af julestadsen. Man knækkede valnødderne og satte sløjfe i og broncerede dem. Jeg har en valnød endnu, og det har min bror også. Den samme tradition har vi ført videre her.

Julestemning hos en Hvidovre-familie i 30'erne.

JULETRAVLHED

Georg Rasmussen var på arbejde juleaften.

Jeg kan nemt fortælle, hvordan en juleaften foregik.

Jeg var på arbejde hvert eneste år. Jeg var ansat på posthuset i Tietgensgade i København, og vi havde vores travleste tid til jul.

Jeg har prøvet at være på arbejde fra tidlig morgen juleaftensdag til kl. syv om aftenen. Så fik vi lov til at køre hjem, men jeg skulle være tilbage på posthuset kl. 21.30.

Jeg kan ikke se, hvor megen fornøjelse, der kunne være af at køre inde fra Hovedbanegården og til Hvidovre for at få et måltid mad og holde jul og så skulle være derinde kl. 21.30; men sådan var det.

Når vi lukkede kl. 19, blev lyset slukket, og der var kun nogle vagtfolk tilbage.

Jeg var hjemme 19.45, og så skyndte jeg mig at få noget mad. Ca. kl. 21 kørte jeg igen til København. Jeg fik ikke megen søvn, for jeg arbejdede til kl. 10-11 stykker juledag.

Ruth Kristensen, født i København i 1921, kom til Hvidovre omkring 1924.

JUL I HJEMMET

Ruth Kristensen fortæller her om julen.

Vi børn måtte aldrig se juletræet blive pyntet. Det blev pyntet og tændt bag lukkede døre. Når der blev ringet med en klokke, blev der åbnet til stuen. Så dansede vi omkring juletræet og sang de forskellige salmer.

Min bror og jeg fik hver vores stol, som godterne stod på. Vi fik hver vores julepaptallerken, og der var godterne på. Der var appelsiner, æbler, marcipanbrød, konfekt, og hvad der ellers hører julen til. Når der ikke var mere, så var der ikke mere.

Vi fik gaverne, når vi havde gået rundt om juletræet. Vi havde lavet noget håndarbejde, for det satte vores forældre pris på. Min bror lavede noget i sløjd, men min far var så slem til at drille ham, og så sagde han,

-Det er lige til kakkelovnen.

Jeg lavede f.eks. servietringe, og jeg broderede en gang en bakkeserviet.

Vi var seks piger her på vejen, og vi kom i hinandens hjem en gang om ugen for at sy julegaverne til vores forældre. De skulle jo ikke se, hvad vi lavede. Den dag, de var hos mig, lavede jeg jo bare noget andet. I stedet hjalp jeg med at dække bord. Vi sad og hyggede os to til tre timer med kaffe, sodavand og

kager.

Vi fik altid andesteg, gåsesteg eller flæskesteg juleaften. Og jeg kan huske, at elektriciteten svigtede, fordi der blev brugt for meget strøm. Så det tog lang tid, før maden blev færdig. Så satte vi os foran kaminen og hyggede os, men det kunne vare længe, og mange gange fik vores mad temmelig sent. Så juleaften blev trukket ud, og det, syntes vi, var så spændende.

Jeg kan huske, at vi havde to skydedøre ind til vores stue, hvor juletræet stod. For at der kunne komme varme ind, var dørene åbnet, men der var hængt et lagen for, så vi ikke kunne kigge derind. Når laget så blafrede lidt, var min bror der med det samme for at kigge ind bagved.

JULEN

A.P. Mikkelsen fortæller om julen.

Vi skiftedes til at holde jul. Jeg har en bror, der også bor i København, og vi var tit sammen, dengang børnene var små. Enten var de hos os, eller også var vi hos dem juleaften.

Den stod gerne på flæskesteg og risengrød. Vi fik risengrøden først, for så kunne vi jo ikke spise så meget kød; så den var regnet godt ud.

Derefter fik vi julegaver, og det var altid gaver til under 10 kr.. Børnene fik en ting, og så fik vi noget af dem, som de jo havde haft nogen til at hjælpe sig med at købe. Måske var det en voksdug til et bord eller sådan noget.

Så havde vi et juletræ, og det dansede vi omkring juleaften. Hvis vi ikke havde pynten fra året før, så lavede vi det selv. Vi havde nogle glimrende ugeblade, Familiejournalen og Hjemmet, og der var sådan nogle ark, man selv kunne klippe ud og klistre.

Vi startede som regel med juleforberedelserne omkring den 5. december, for så skulle der jo bages. Først skulle man til købmanden, og så havde man en seddel med, hvorpå der stod, hvad man skulle have.

Der skulle altid gøres hovedrent til jul, og det skulle gerne være før bagningen.

Vi skulle også forberede os på at modtage gæster

til julefrokost. Der skulle laves svinesylte. Den blev lavet af svinehoveder, og der var både ører og det hele med. Det gør man vist ikke ret meget mere, men det gjorde man dengang, og det smagte udmærket. Frokosten juledag var jo højdepunktet med sylte og rødbeder. Vi brugte ikke så meget med sild dengang, og i de første år var der jo hverken øl eller snaps til maden, kun hvidtøl. Dengang kostede en flaske hvidtøl fra Kongens Bryghus 20 øre.

Jeg har for resten været i Hvidovre Kirke en juleaften. Det var meget højtideligt, og kirken var pyntet med lys og gran. Så var der en kort gudstjeneste, og derefter sang vi.

Margit Nielsen
Født i 1914 i Søborg
Kom til Hvidovre i 1923.

HAVREGRØD TIL JUL

Julemiddagen stod på vand og grød.

Det var den første vinter, vi boede i træhuset, og det var en meget streng vinter det år. Det var juleaften, og vi havde siddet i sengen hele dagen, fordi det var så koldt. Vi havde kun en petroleumsovn i huset.

Min far kom sent hjem fra Hellerup den aften, og da min mor kunne se, at det ikke blev nogen rigtig juleaften, sendte hun os børn ned til Avedøre hos en

købmand for at købe havregryn. Og så fik vi havregrød.

Først næste dag fik vi høns, kan jeg huske. En bekendt, som kom hos os, boede i et lille skur længere oppe ad vejen. Han havde netop slagtet to høns, og så kom han og forærede os dem, så vi kunne få rigtig mad juledag. Men det var den værste juleaften, jeg nogensinde har oplevet.

JULEFORBEREDELSE

Gudrun Fjeldsøe fortæller om familiens traditioner.

Vi har altid gjort meget ud af julen, antagelig fordi begge mine forældre var fra landet. De var fra en egn i Jylland, der ikke var så tæt befolket, og der gjorde man meget ud af det. Når man var færdig med alt arbejdet ude, så kunne man jo rigtig samle sig om det inde, og det er jo også en mørk tid, så det var jo ganske naturligt, at man syntes, at man skulle have en lysfest.

Vi har altid haft juletræ, og jeg ved i hvert tilfælde, at da vi var børn, blev der stræbt efter, at det skulle gå fra gulvet op til loftet. Da vi boede på Frederiksberg, blev der købt juletræ i god tid. Det stod ude på altanen, og det var jo dejligt at gå og

glæde sig til, at det skulle pyntes.

Forberedelserne begyndte gerne med, at min mor en dag kom hjem med et eller andet, som jeg skulle sy til enten min farmor eller min mormor, en tøffel til at putte lommeuret ned i, når man sov om natten, eller en mappe til aviser, breve, eller en tændstikholder, sådan et eller andet med små lette sting.

Jeg vil nok sige, at man var mere interesseret i, hvad man selv fik som gave, for man fik jo ikke meget udover, hvad der skulle bruges til daglig. Tøj der skulle slides til sidste trævl, og blev syet om til lillesøster osv.. Jeg ved i hvert tilfælde, at min søster tit har sagt, at hun var dødtræt af altid at skulle arve mine kjoler.

Jeg syntes, at det var spændende, når jeg skulle arve mors kjoler, for hun syede selv sit tøj, og hun syede også vores. Hun havde aldrig lært det, men hun var mægtig dygtig til det. Jeg syntes egentlig, at det var meget sjovt, men selvfølgelig har det ikke været sjovt at se to personer gå med tøjet og vide, at nu skulle man snart overtage det, som man havde set andre gå med og slide på.

Det med gaverne havde vi en sjov skik med. Vi skrev ønskesedler, og mine forældre fulgte dem egentlig også meget. Jeg ved i hvert tilfælde, at da vi blev noget større, så var Daells Varehus jo et meget spændende land for os. Fra det katalog, der kom i god tid før jul, ønskede vi os en masse komplet idiotiske og unyt-

tige ting, som mine forældre sagde, rigtigt Nürnbergerkram, for det var da bedre med nogle bøger og farveblyanter og noget fornuftigt, f. eks. et par gode varme strømper.

Så var vi så heldige, at vi havde en moster i Randers. Hun havde giftet sig med ejeren af en stor forretning, der hed Flensborg Lager. Man kan egentlig godt kalde det et miniature Daells Varehus, og de havde jo dødtravlt op til jul, men vi kunne være sikre på, at der altid kom en pakke fra moster, og det var jo noget af det, som vi ønskede os. Der var tog til min lillebror, og der var dukker til min søster og mig, og da vi blev ældre, så var det tasker med spejl i og den slags, altid noget spændende. Hun forstod altid at ramme det, vi godt kunne lide.

Vi havde et bestemt skab stående i spisestuen, hvor der var et rum ovenpå, et hemmeligt rum, som vi kaldte det. Der var et hulrum nederst, og så var der lagt en plade over, og i det rum blev gaverne gemt, efterhånden som mine forældre købte dem.

Højdepunktet var altid, når vi havde en anelse om, at nu var mosters pakke kommet. Så var det en sport for os at tage en af spisestuestolene og stå op og løfte den her plade og føle på de forskellige pakker.

Selve arbejdet op til jul bestod for det første i, at storvasken skulle være til side i god tid og i, at min mor købte ind. For mig begyndte julen altid med, at der stod et grisehoved på køkkenbordet. Første

gang, jeg så det, fik jeg et helt chok, men grisehovedet blev parteret og ordnet, og så blev der lavet rigtig god gammeldags sylte af det. Den sylte, man får i dag, er jo ikke andet end brus, og den smager hverken af løg eller krydderier eller allehånde eller noget som helst; næh, det var sylte, skal jeg love for. Så bagte min mor leverpostej uden alt det fedt og omsvøb og fyldstoffer, som der er i i dag.

Hun bagte også franskbrød og småkager. Småkagebagningen foregik altid i fællesskab, og det skete også god tid i forvejen. Vi bagte brune kager, jødekager og vaniliekranse. Vaniliekransene har jeg stået og drejet mange gange med kødmaskinen og set dem komme ud som sådan nogle mærkelige strimlede orme, som blev lagt sammen. Der blev også bagt pebernødder i massevis, og der blev bagt klejner.

Jeg kan huske, at jeg syntes, at det var så sjovt at stå og lægge klejnerne, som vi kaldte for pyjamasbukser, og folde dem ind. Først blev dejen rullet ud på bordet, så blev der sporet nogle firkanter af med kagesporen, så skar man en revne i midten, og så trak man den ene lidt tilspidsede ende igennem, og så havde man klejnen. Derpå skulle de koges, de lå der og spruttede i fedtet, derefter blev de lagt op på brunt indpakningspapir for at løbe af, så fik man en lille smagsprøve, og selvfølgelig fik man også lidt dej op under neglene, det kunne jo ikke undgås. Højdepunktet var nu alligevel, når de engelske, brune søsterkager,

krydderikagerne, skulle bages. Vi fik altid lov til at slikke fadene, og det smagte jo herligt krydret af ingefær og kanel.

Nå ja, de her kager blev jo ellers ikke spist. Kagerne blev puttet i gamle blikdåser. Dengang fik man altid kiks i nogle store firkantede dåser med låg på, Mariekiks f. eks., og der blev de så lagt i, og lågene blev klistret til med noget klisterbånd. Man havde ikke det selvklæbende klisterbånd dengang, man havde noget brunt noget, som man gjorde vådt, og så klæbede det. Så blev dåserne stillet til side, de skulle jo være sprøde og lækre, til julen nærmede sig.

Juletraditioner.

Jeg kan huske, at vi lavede konfekt f.eks. tog vi stenene ud af dadler, og så kom vi rigtig marcipan i. Da kunne man jo købe uforfalsket, god marcipan. Så lukkede vi dadlen sammen igen og dyppede den ned i overtrækschokolade. Man var meget stolt, når man fik lov til at sidde med den her dadel på en gaffel og dyppe; det skulle jo gøres på en bestemt måde, og overtrækschokoladen skulle have en bestemt varmegrad, ellers blev den grå, når den størknede. Der sad vi altså, vi tre børn og min mor omkring det store spisebord og lagde de forskellige ting på pergamentpapir, vi dryppede også chokolade ned på papiret og lagde et eller andet pynt på af en slags, f.eks. en rosin. Min mor rørte æggehvide og sukker sammen, og kom pebermyntedråber i, hun kom også sommetider citrondråber i noget, så havde vi jo også sådan nogle pleskner, peber-

myntepleskner eller citronpleskner, som vi overtrak med nougat, og lagde nødder på som pynt. Det var virkelig fin konfekt, og vi lavede flere æsker af det. Min mor brugte også at forære væk af det til gode venner. Og naboerne fik gerne en lille æske, som blev højt værdsat.

Jeg kan i forbindelse med den konfekt fortælle noget, som børn idag sikkert vil grine deres maveskind itu over. Vi fik et år til jul et lille, bitte juletræ, et kunstigt juletræ; jeg har det såmænd stående i mit bogskab den dag idag, og juletræet stod sådan, at foden gik ned i låget til den lille æske. Da vi fik den, var der et par figner, et par dadler, et par bolcher og lidt chokolade i. Men efterhånden blev det en skik, at vi brugte det juletræ hvert år. Det stod på bordet ved siden af vores tallerken, og så var der noget af den fine konfekt i.

Der var ingen smalle steder, når det var jul. Der blev sparet sammen, for der skulle være fest; det var mine forældre vant til. Både da vi boede inde på Frederiksberg, og da vi boede herude, gennemførte de, at vi gik i kirke kl. 16.00 juleaften og så hjem til middag. Det var ikke fordi, mine forældre var særlig religiøse, jeg tror nok, at min mor var fra et noget religiøst hjem, og i det hele taget havde et mere nært forhold til religionen, end min far havde. Men vi gik i kirke, og det var dejligt at komme hen og synge de gamle salmer, men jeg må tilstå, at vi tænkte nok mest

på gaverne og den gode mad, vi skulle hjem og have.

Vi fik gammeldags middagsmad. Der var både hvide og brunede kartofler, og der var gerne flæskesteg med rødkål til og vi fik altid risengrød. Det var først i de senere år, at vi børn ikke brød os så meget om risengrød. Så det blev lavet om til, at vi fik ris á l'amande, men ellers var det risengrød, og der var altid en mandel i, og så var der en eller anden ting til den, der vandt mandelen; det var gerne sådan en gris til 25 øre.

Jeg kunne godt tænke mig at fortælle noget sjovt om vores middagsmad et år. Der var nogle år sidst i 30'erne, hvor vi havde gæs. De kunne nemlig gå så rart ude på grøftekanten og græsse. Det første år havde vi tre gæs, og det var gæslinger, vi havde købt nede på det gamle teglværk, der lå på Køgevejen. Der lå oprindeligt det gamle teglværk, der næsten var faldet sammen, men der var nogle enkelte familier der boede der, og de solgte daggamle kyllinger og gæslinger.

Der var et år, hvor min mor købte æg, og så havde mor fundet ud af, at nu kunne hønen ruge dem ud. Det var kun én gæsling der kom ud, og den var altså så sød, at den blev vores allesammens kæledægge, og vi kaldte den Bibber. Bibber var anskaffet ligesom de andre, for at den skulle spises, så da juleaften kom, da blev Bibber slagtet, plukket og så videre. Af halsskindet blev der lavet kråsepølse, kråse- og leverpølse, noget gammeldags noget, som man slet ikke

kender idag, det smagte ganske guddommeligt.

Bibber kom på bordet juleaften, og mor skar for, og det blev lagt op på tallerkenerne, men vi spiste ikke noget af det. Vi sad bare og stirrede på det.

-Jamen, skal i da ikke, hvorfor spiser i da ikke noget? I plejer da at være så glade for maden, juleaften og....., sagde mor.

-Vi kan ikke spise noget af Bibber, sagde vi alle tre.

Der var ingen af os, der kunne spise Bibber, så det var noget sørgeligt, men jeg tror nok, at resterne gled ned den næste dag, kolde.

Der er mange familier, hvor børnene er med til at pynte juletræet, men det har vi aldrig gjort, min far pyntede det altid, medens min mor ordnede maden i køkkenet. Vi børn blev så losset ind i et rum, hvor vi kunne sidde og snakke sammen og hygge os. Det var meget svært at sidde der, men vi tog jo hver en bog og sad så og læste.

Jeg har nok været ude i køkkenet og hjælpe min mor, vil jeg tro. Vi så ikke træet før vi var færdige med at spise, og vi skulle danse om det. Juletræet blev altid pyntet med noget pynt, der blev gemt fra år til år. Vi fik noget af det moderne fehar, og englehår, og slige ting, men det var ikke rigtig noget. Vi børn syntes jo, at det var meget spændende, det var jo nyt, men mine forældre kunne ikke rigtig acceptere det, de kunne bedst lide de gammeldags guirlander, som vi selv

havde siddet og klistret sammen af ringe.

Vi havde også net, hvor der lå pebernødder i, og kræmmerhuse og slige ting, og der var selvfølgelig altid en stjerne i toppen, og det var såmænd den gamle molesterede stjerne lige til det allersidste. Når vi havde spist, dansede vi om træet, og så lå alle gaverne under træet, dog lå de små på træet. Så tog vi hinanden i hånden, og så sang vi nogle salmer, og til sidst sang vi "Højt fra træets grønne top", alle versene, dem kunne man selvfølgelig udenad dengang. Min mor var selvfølgelig træt, vi havde jo fået et glas vin, og så blev hun altid svimmel. Men vi jokkede da rundt om træet, og det var jo meget dejligt. Medens man gik rundt om træet, gik man og kiggede på gaverne. Nå, det er til Gudrun fra den og den, sådan gik man og kiggede og vidste, hvor man ville finde gaverne. Det gik på skift hvert år mellem os børn at være den, der hentede gaverne og gik hen og afleverede dem. Så satte vi os i en rundkreds og pakkede ud.

Der var ikke noget med at man alle sammen flåede sine gaver op, man så på hver enkel gave og vurderede den og snakkede om, hvor dejlig den var og sådan. Der kunne gå en hel aften med det, og papiret blev lagt fint sammen, det arvede vi børn gerne til at klippe i og male på, det kunne vi få meget ud af. Vi lavede dukketeater, figurer, påklædningsdukker og al den slags.

En ting jeg aldrig glemmer, er egentlig det, jeg

mest elsker julen for, det er duften af gran. Da vi boede inde på Frederiksberg, var min broder og jeg så heldige, at vi sov inde i spisestuen, og der stod juletræet.

Juletræet blev tændt igen nytårsaften, og da vi var børn, stod det såmænd lige til Hellig Tre Konger, og vi havde altid fri fra skole indtil Hellig Tre Konger. Juletræet blev ikke smidt ud før end til Hellig Tre Konger. På Hellig Tre Kongers aften havde vi altid en trearmet lysestage på bordet. Til nytår fik vi gerne en lille eftergave, og det gjorde vi også til Hellig Tre Konger. Til nytår fik vi en lommebog, og så en eller anden sjov og rar ting, som vi blev meget glade for.

Vi havde nogle venner, vi var sammen med til jul. De kom første juledag til stor frokost, hvor min mor havde lavet alt selv, kogt kød, saltet kød og hun blev også ferm til at lave rigtig gammeldags rejesalat med masser af rejer i. Der var også asparges i, hun var mægtig god til at lave alt sådan noget. Så var der snaps på bordet og rigtig øl.

Første nytårsdag var vi gerne henne hos vennerne, det var vi ikke så interesserede i, for vi syntes, at det var underligt, at vi altid fik kogt torsk, det var en hverdagsspise hos os. Dengang købte man en hel torsk, skar den op selv, skar lever og bukser og det hele ud, og det var meget dejligt. Så endte den gerne som plukfisk de næste par dage.

Til jul havde vi lang ferie, men den gik endda, for vi fik gerne nogle bøger, som vi sad og læste i, og jeg fik oftest nogle lommestørklæder, og dem begyndte jeg at brodere navn på. Jeg elskede at sy sådan noget dengang, men min mor nedlagde altså veto, for man måtte ikke bruge en synål eller andre spidse genstande mellem jul og nytår. Det var en overtro fra hendes hjem, som hun holdt fast ved. Derfor måtte der hverken strikkes eller sys i juledagene. Så måtte jeg jo beherske mig.

Min far forlystede sig hvert år med at forære sig selv Blæksprutten, og når han havde læst den, så kunne vi andre få lov til at arve den og læse den. Det havde vi meget fest og fornøjelse af, men så læste han også i julen nogle bestemte, sådan lidt hyggelige, gammeldags historier. Sådan gik vores jul.

PÅSKE

Ruth Kristensen fortæller om påske og fastelavn.

Til påske inviterede vi gerne nogle børn hjem til os selv.

Min mor købte nogle chokoladeæg og pakkede dem ind, og så skrev hun navn på dem. Derefter gemte hun æggene ude i haven, bag buske og oppe i træerne. Så blev vi

inviteret ind til en kop kaffe eller chokolade, og så sagde hun,

-Nu skal vi ud i haven, og se, hvor påskeharen har lagt sine æg.

Så skulle vi ud at lede efter dem, og hvis det ikke var vores eget æg, vi fandt, skulle vi lægge det tilbage og lede videre.

Fastelavn.

Vi holdt ikke fastelavn i skolen, men vi kunne godt have det der hjemme. Der kunne vi godt lave private fastelavnsfester, og jeg har også selv holdt nogle.

Kunne vi ikke have en tønde hængende, så havde vi en lerkrukke stående på gulvet, og den var så fyldt op med appelsiner. Så fik vi bind for øjnene og skulle med køllen prøve at slå den i stykker.

PÅSKETRADITIONER

Valborg Vendelby fortæller om påsken.

En af vores påsketraditioner var, at vi farvede æg. Det var en meget fast tradition, og da Mogens, min søn, blev lidt større, skulle der også tegnes på dem. De kom til at se helt nydelige og festlige ud.

Når vi farvede æg, farvede vi dem med kaffebrums

og løgskaller. Det er en gammel opskrift fra min mor. Sommetider kom jeg frugtfarve i for at farve dem lidt op. Men jeg gik gerne efter min mors opskrifter.

SØNDAGSSKOLE

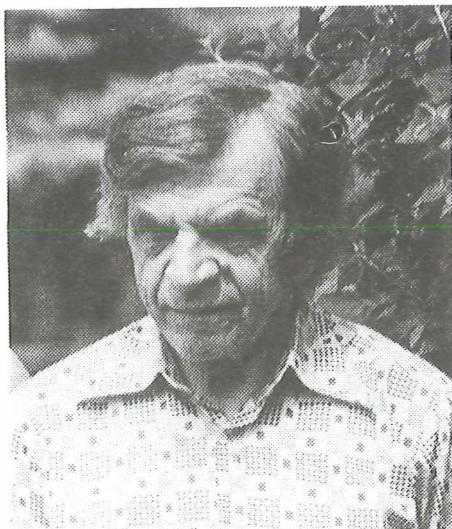
Eiler Eilersen fortæller om at gå i søndagsskole.

Mine forældre var religiøse og syntes derfor, at jeg skulle gå i søndagsskole. Det var hver søndag, jeg måtte derhen, men hver anden søndag aften fik jeg en biografbillet af min far, så det gik lige.

Men det skete jo, at vi var nogle stykker, der snød fra søndagsskolen. Engang til en gudstjeneste opdagede jeg, at min far stod og talte med præsten. Jeg spurgte min mor bagefter, hvad de havde talt om, men i starten ville hun ikke rigtig ud med det. Så sagde hun,

-Far har fået at vide, at du ikke har været i søndagsskole, så nu kan du godt regne med, at der ikke bliver nogen biografbillet. Og det fik hun ret i.

Det var ikke sådan, at min far nøje holdt øje med, om jeg gik derhen hver søndag, det skete kun den ene gang. Han regnede vel med, at det havde været en lærestreg for mig. Det var heller ikke hver søndag, min far og mor var i kirke, så de kunne snakke med præ-

Eiler Eilersen

Født i 1918 i København

Kom til Hvidovre i 1925.

Haven omkring huset gav mange fritidsmuligheder.

ten. Men efter den gang sørgede jeg så vidt muligt for at møde op hver søndag.

Der var et par gange, jeg og en anden skulle hjælpe organisten med at give ham luft under salmerne. Det var et kæmpe orgel, og man skulle træde ude i siden på det. Hvis vi så af en eller anden grund var gale på ham, så gav vi ham for lidt luft under den store udgangssalme, og så lød det ikke særlig godt. Nej, hvor blev han gal, og var der nogen, der kunne skælde ud, var det ham.

KORTHÅRET KONFIRMAND

Ella Andersen fortæller her om konfirmation.

Jeg blev konfirmeret i oktober og fyldte 14 år i december.

Dengang var det ikke almindeligt, at piger havde kort hår. De fleste havde fletninger, men jeg var en af de få med kort hår. Da jeg så skulle konfirmeres, var præsten meget fornærmet over mit hår, og han vidste ikke rigtig, om han ville konfirmere mig. Det var i Hvidovre Kirke hos Pastor Søe, og vi var de sidste konfirmander, han havde.

Til konfirmationsforberedelserne skulle vi læse fra Katekismus, Bibelen og nogle salmevers. Noget af det

Ella Andersen

Født i 1912 i København

Kom til Hvidovre i 1919.

blev vi så hørt i til konfirmationen.

Man gik til forberedelse i sommer- eller vinterhalvåret alt efter, om man skulle konfirmeres om efteråret eller om foråret.

Efter konfirmationen blev der holdt familiefest derhjemme. Jeg tror nok, vi var en 10-15 stykker.

Til andendagen havde jeg fået nyt tøj, undertøj, kjole, sko, hat og frakke, hvorimod min konfirmationskjole var en, vi havde lånt.

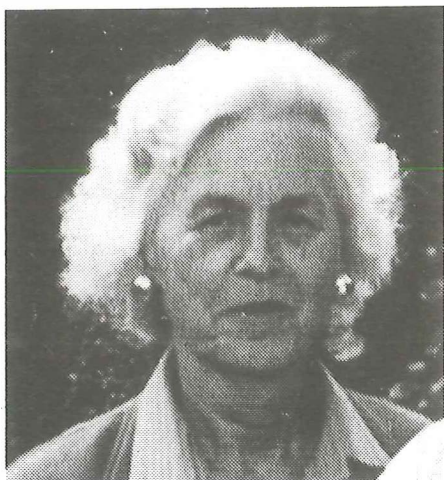
KONFIRMATIONSFEST

Ruth Jørgensen fortæller om konfirmation.

Jeg blev konfirmeret i 1934 sammen med min bror. Det skete inde i Mathæuskirken.

Bagefter spiste vi frokost hjemme, og da vi var færdige med det hen på eftermiddagen, kørte vi ind i et lokale på Blegdamsvej, som min far havde lejet. Der blev vores konfirmationsfest holdt. Jeg kan ikke huske, hvad stedet hed, men det var hos en, min bedstefar kendte.

Vi skal nok have været 40 mennesker. For vi var jo en stor familie og så min fars og mors bekendte.

Ruth Jørgensen

Født i 1920 i København
Kom til Hvidovre i 1927.

Jeg kan tydeligt huske, at vi fik ganske dejlig mad. Det kostede 13 kr. kuverten, hvor der var iberegnet vin, øl, snaps, natmad plus cognac og likør til kaffen. Middagen bestod af suppe, kogt laks i hollandsesovs, andesteg og jeg tror nok, at der var is til dessert.

Min far og mor betalte hver måned et vist beløb til en konfirmationsforsikring, og det blev så udbetalt, når vi skulle konfirmeres.

Min mor syede selv tøjet til hende selv og mig. Derimod blev min brors tøj selvfølgelig købt. Ved at være økonomisk i det daglige, så kunne der blive råd til sådan en fest. Og så var det jo en fordel, at vi blev konfirmeret sammen.

ANDERLEDES KONFIRMATION

John Q. Petersen fortæller her om borgerlig konfirmation.

Baggrunden for, at jeg blev borgerligt konfirmeret, var, at mange socialdemokrater ikke var medlem af Folkekirken.

I København havde der i flere år været borgerlige konfirmationer i Odd Fellow Palæet. Der var ikke præster til stede, det var nærmest sådan, at der blev

holdt en tale af en politiker, som bød de unge velkommen.

Man dannede en forening herude i Hvidovre, hvor sognerådsformanden var formand. Da min far også var med, da foreningen blev startet, var det naturligt, at jeg blev borgerligt konfirmeret. Jeg er den eneste af os søskende, der er borgerligt konfirmeret. De andre er kirkeligt konfirmeret.

Sognerådsformanden var Arnold Nielsen. Han var også formand for Dansk Former Forbund. Han var socialdemokrat, og det har Hvidovre jo næsten altid været i hvert tilfælde fra sidst i 20'erne.

Selve konfirmationen foregik nede på Strandmarks-skolen. Der havde man bygget en sangsal med både et stort flygel og en talerstol i rigtige hyggelige omgivelser. Den er jo nedlagt nu, og i stedet er der Frihedens Boldklub samt nogle billardlokaler. Ja, det var en sangsal med en virkelig god akustik.

Der var ikke særlig mange med fra familien. Jeg havde en kusine, Astrid, der var den eneste fra familien, der var med, for min mors familie boede i Vejle og min fars familie så vi ikke meget til.

Ellers var det, som man ville sige idag, pampere, der var med, for det var pampere i daværende forstand. Det var bl.a. folketingsmand eller landstingsmand Fornæs, som var med. Han havde et stort bogtrykkeri på Frederiksberg, han var socialdemokrat og med som minister. Der var sognerådsformanden, og så var der stø-

bemester Christian Langmark, som sang. Fornæs holdt festtalen ved selve konfirmationen.

Vi sang sange fra forskellige sangbøger. Men de var ikke hverken politiske eller kristne.

Vi fik også udleveret en bog. Der stod noget forklaret om samfundet og det forskellige, som man idag får undervisning i. Jeg tror, den hed samfundskundskabsbog, og de borgerlige konfirmationers bomærke var påtrykt den. Så vidt jeg husker, var det et vikingskib.

Efter konfirmationen tog vi hjem og spiste, og da var alle de her pampere med. Fornæs og alle de der. Der var ikke nogen fra familien med bortset fra føromtalte kusine Astrid.

Hvidovre Avis 29.1.32

Forretningsoverdragelse

For at kunne betjene mine ærede Kunder i Radiobranchen paa bedste Maade, har jeg overdraget Afdelingen for Cykler samt mekanisk Værksted til **Hr. Mekaniker S. Sørensen**, og beder jeg Publikum overføre den mig viste Tillid paa Hr. Sørensen. — Radioforretningen og Hvidovre Ladestation fortsættes uforandret af mig. Ærb. G. Lauridsen.

Under Henvisning til ovenstaaende, tillader jeg mig at anbefale mit Værksted og min Forretning til det ærede Publikum. — Alle Reparationer af Automobiler, Motorcykler, stationære og elektriske Motorer samt Cykler udføres under Fagmandens Garanti 12 Aars Erfaring fra Hans Lystrups Værksteder. — Med det tilstundende Foraar for Øje, vil Forretningen være forsynet med et stort Udvalg i prima Cykler, der sælges til smaa Priser. Ratebetaling indrømmes. Ærb. Mekaniker S. Sørensen,

Mellemdigsvej 152

Jeg fik en cykel i konfirmationsgave. Den var købt oppe på Hvidovrevej hos Sørensen. Ikke den nuværende Sørensen, men hans far, Cykel-Søren, som vi kaldte ham.

Der var lavet en sang eller to til spisningen. Men det var jo ikke en fest for børn, som det er idag. Det var mere en fest for de voksne. Gaver var der også noget af, men det var ikke det store, som hvis det havde været en familiefest. Man fik en femmer og en tier af de forskellige.

Da vi var færdige med spisningen, skulle vi i Det Ny Teater for at se Ebberød Bank. Det var ikke rigtig noget for mig; det var ikke lige min hobby.

Selv om far ikke var medlem af folkekirken, men medlem af Foreningen for borgerlig Konfirmation, så sagde den daværende præst, Egede Schack, som sad i skolekommissionen, til min far,

-Hvis du engang dør, så kan du bare komme, jeg skal nok begrave dig.

Borgerlig Konfirmation.

—0—

Foreningen for borgerlig Konfirmation i Hvidovre tillader sig ved nærværende at henlede Opmærksomheden paa sin Eksistens. Foreningen driver ellers ikke Agitation for Tilgang af Medlemmer, idet man erkender, at hver især efter sin Overbevisning maa gøre sig klart, om de er stemt for borgerlig eller kirkelig Konfirmation.

Foreningen erkender ikke, at dette, at et Barn forlader Skolen, bør afsluttes med en kirkelig Handling, hvor man tager Lofte af de Unge og helst for hele Livet, og som disse dog i mange Tilfælde ikke overholder eller i Følge deres Overbevisning ikke kan overholde, naar de kommer til Skelsaar og Alder.

Overgangen fra Barndomsskolen til Livets Arbejde er en borgerlig Handling, der i Almindelighed betyder, at nu skal den Unge i alle Tilfælde delvis begynde at staa paa egne Ben. Det er en Mærkepæl i Livet, der passeres, og dette bør markeres ved en særlig Handling, hvad

den borgerlige Ungdomsfest maa siges at være.

Foreningen i Hvidovre staar som Afdeling af Landssammenslutningen af Foreningen for borgerlig Konfirmation i Danmark, og der afholdes halvaarlige Ungdomsfester i April og Oktober Maaned.

Naturligvis kan disse Ungdomsfester ikke være saa store og pompøse som de, der afholdes i Storbyen, men de er meget stilfulde og i programmæssig Henseende paa fuld Højde med Københavnerforeningen. Netop fordi de ikke er saa store, er Festerne i Hvidovre maaske saa fortrølige og intime, som Tilfældet er.

Festerne afholdes i Strandmarksskolens Sangsal, der er som skabt dertil.

Nærværende Linier fremkommer nærmest af Hensyn til den store Tilflytning, der sker til Hvidovre, ikke mindst siden den høje Bebyggelse har taget den Fart, som Tilfældet er.

Kirkelig Konfirmation.

—o—

I Anledning af Artiklen „Borgerlig Konfirmation“ i forrige Nummer af „Hvidovre Avis“ ønsker jeg gennem nedenstaaende Linier at berigtige et Par Fejltagelser i nævnte Artikel.

1. Det antydes, at der ved den kirkelige Konfirmation afkræves Børnene et Løfte, „som disse dog i mange Tilfælde ikke overholder eller i Følge deres Overbevisning ikke kan overholde, naar de kommer til Skelsaar og -alder“.

Ved Konfirmationshandlingen, saadan som den er formet i Danmark ved kgl. Anordning af 1. Februar 1909, aflægges der intet Løfte. I Hvidovre Kirke tager man i Henhold hertil intet Løfte af de unge, hvilket den ærede Bestyrelse let havde kunnet overbevise sig om. Jeg beder venligst og indtrængende om, at man i Fremtiden vil undlade at fremstille den kirkelige Konfirmation ud fra Ting, som ikke finder Sted ved øenne.

2. Den kirkelige Konfirmation behøver ikke at finde Sted paa det Tidspunkt, da Børnene forlader Skolen. Den kan udsættes til et senere og mere belejligt Tidspunkt; den kan ogsaa finde Sted, førend Børnene forlader Skolen, idet Biskoppen meddele'r Aldersdispensation. Det er saaledes ikke rigtigt, at Konfirmationen i Kirken paa Forhaand skal falde sammen med, at Barnet forlader Skolen.

Men det undrer mig, at den ærede Bestyrelse erkender, at „Overgangen fra Børndomsskolen til Livets Arbejde ... er en Mærkepæl i Livet, der passerer, og dette bør markeres ved en særlig Handling“. Her i Hvidovre har ædskillige ønsket at markere denne Mærkepæl ved Konfirmationen i Kirken. Det forekommer mig, at den ærede Bestyrelse ønsker at bestemme, hvordan Befolkningen bør markere denne Overgang. Jeg tillader mig at mene, at Befolkningen her bør have fuld Frihed til selv at vælge, paa hvilken Maade man ønsker at præcisere denne Overgang, ved kirkelig Konfirmation, ved borgerlig Ungdomsfest eller slet ikke ved nogen af Delene.

3. Endelig henstiller jeg høfligst til den ærede Bestyrelse at foranledige, at man ikke efterligner den kirkelige Konfirmation ved at bruge Navnet Konfirmation, hvilket som bekendt betyder en Bekræftelse af Daaben. Da man netop ikke ønsker en saadan Bekræftelse fremført, synes Navnet Konfirmation uden Mening, naar man bruger det som en Benævnelse for en saakaldt borgerlig, ikke-bekræftende Ungdomsfest. Var det ikke rimeligere, at man sagde sig helt løs fra Kirken, ogsaa hvad Navnet angaar?

Egede Schack.

FØDSEL

Ella Frederiksen fortæller om graviditet og fødsel.

Dengang var der da nogle som kom på hospitalet, når de skulle føde, men de fleste fødte hjemme.

Jeg har også været med til hjemmefødsler og selv fødte jeg min dreng hjemme. Dengang havde jeg Dr. Ærenlund-Jensen, og da han syntes, at jeg boede som en grevinde, så kunne jeg godt føde hjemme.

Vi havde nogle gode venner, Malermester Skov og hans kone. Malermester Skov syntes, at vi skulle flytte op til dem, for de var meget længere fremme med deres byggeri, end vi var, for som han sagde,

-Du skal ikke rende frem og tilbage, når du skal hente vand, det er alt for besværligt.

Jeg skulle jo også helt ned på hjørnet af Bjevverskovs allé efter det vand vi skulle bruge hver dag. Så min mand og jeg og vores datter Ruth flyttede op til Skovs, og der fødte jeg drengen.

Da jeg skulle føde min dreng, havde det været bedst, hvis jeg var kommet på hospitalet, for det var en meget vanskelig fødsel. Da fødslen var i gang, måtte jordmoderen ringe efter en læge. Han skulle komme helt fra Rigshospitalet, men det varede ikke ret længe, så var der tre læger, som kom i en taxa.

Da de var kommet, blev jeg bedøvet og alt muligt, og da jeg vågnede, havde jeg født, og det var så min

dreng. Han var kommet med det ene ben først, og det var jo ikke normalt, så det var derfor lægerne var kommet fra hospitalet.

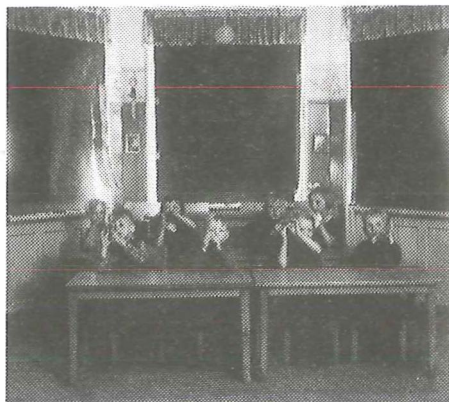
Der var ikke mange muligheder for, at kvinderne dengang kunne komme på hospitalet, når de skulle føde. Dem, som jeg kendte dengang, fødte allesammen hjemme.

Jeg passede Fru Skov, da hun skulle barsle, for vi gik nemlig samtidig. Hun fik Jørgen, og han er født i Januar. Og jeg passede hende i de otte dage, hun lå i sengen, samtidig med at jeg passede de andre børn, og lavede maden og sørgede for, at alting gik som det skulle.

Når man hjalp til under fødselen, sørgede man for, at der var masser af varmt vand. Det skulle de jo bruge, men selvfølgelig ordnede jordmoderen ellers det meste selv. Men man var der jo, og det er altid be-tryggende, at der er en, man kender, tilstede under hele fødslen.

Bagefter ryddede man det snavsede tøj og linned af vejen, og sørgede for at der var noget rent at tage på. Ellers sørgede man bare for at passe børnene o.lign.

Mændene, ork ja, de havde som regel ondt både her og der. De var ikke meget beventt. De sad ude i køk-kenet og drak jordmoderkaffe, og den skulle være stærk. Og som Skov sagde dengang, så skulle jeg lave den ekstra stærk.

Hvidovres første børneasyl
beliggende i Hvidovregade.

Marie Ibsen

Født i 1908 i Oslo

Kom til Hvidovre i 1933.

PÅ FØDEKLINIK

Marie Ibsen fortæller her om fødsel.

Min dreng blev født i 1936. Jeg fik ham på en føde-
klinik på Frederiksberg.

Vi tog afsted klokken otte om morgenen, fødslen
startede klokken ti og varede to timer. Der var slet
ingen problemer, og professoren sagde da også til mig,
-De har fået et rigtigt mandfolk, Fru Ibsen.

Jeg lå på klinikken i ti dage, det skulle man. Det
hele kostede omkring 200 kr., men vi havde lige vundet
i lotteriet, så derfor syntes vi, at vi havde råd.

PROFFORENINGEN

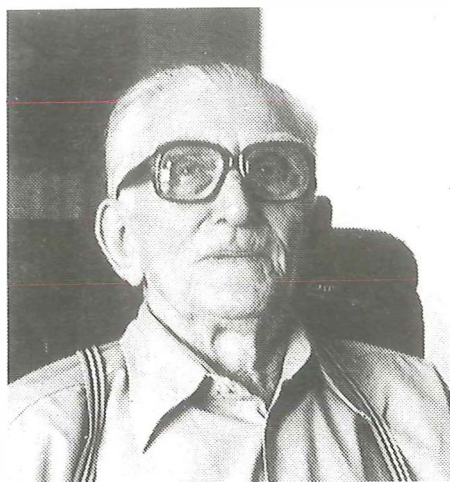
O.K. Larsen fortæller her om propforeningen.

Jeg har været med i propforeningen. Det var en forening, der havde til formål at oplæde konfirmander, altså de kunne søge, hvis de var trængende, og så blev de oplædt.

Når man var medlem af propforeningen, havde man en mønt med foreningens initialer. Den kaldte vi for proppen, og man skulle have den på sig altid. Hvis man så blev proppet, d.v.s., hvis man ikke havde proppen, skulle man betale 25 øre, og de blev så puttet i en lille tændstikæske, man havde med.

Propforeningen havde bøsser på alle værtshusene, og der var tjenere, der var flinke til at putte i. Så kørte kassereren rundt og tømte de her probøsser.

Hvert år havde vi bazar og tombola. Vi lejede også boderne ud. Jeg var selv materialeforvalter i flere år. Vi lejede også flagstænger ud og brikker og plader til andespil, så det tjente vi også penge på.

O. K. Larsen

Født i 1906 i Nykøbing Falster

Kom til Hvidovre i 1934.

Hvidovre Propforenings Basar.

Paa næste Søndag er det, at den store Basar afholdes paa Frihedskroen, og Forventningerne er sikkert store overalt i Hvidovre, ikke mindst hos Bestyrelsen, der arbejder under Højtryk.

Det er jo Meningen, at det i Aar skal overgaa, hvad vi hidtil har budt paa, og alene det, at vi i Aar møder op med helt nye Telte og Boder vil jo blive en Attraktion, som alle maa op at se.

En særlig opsigtsvækkende Nyhed bliver det, at Hvidovre Mandolinklub giver en stor Concert i Salen Kl. 6, og hvor der vil blive spillet en ny Vals „Hvidovre-Valsen“, der er skrevet for Dagen og som vi haaber maa gøre Lykke hos Beboerne herude.

Musikken er skrevet af Mandolinklubbens flinke Dirigent Hr. Larsen, og Teksten af * * *

Der bliver Optræden af den kendte Kabaretsanger Hr. Robert

Sterling, kendt fra Chala og m.m. og Billetprisen bliver kun 50 Øre over hele Salen, saa Salen bliver jo sikkert fyldt.

Festpladsen bliver fyldt med Boder af alle Slags og om Aftenen fint illumineret, saa alt bliver gjort for at gøre Festen saa god som muligt.

Gaverne er strømmet ind og vi forventer mange endnu og er der nogen som ikke har Tid til at bringe Gaver ring da blot til Valby 2951, og de vil blive afhentede.

Men vi mangler unge Damer og Herrer til Optøget, der ogsaa i Aar bliver flottere.

Vil De være med, da ring til Valby 2951.

Husk paa, det er en god Sag at virke for.

Hele Festens Overskud gaar til fattige Konfirmanders Opklædning. Bestyrelsen.

Med Stormskridt nærmer Tiden sig for Sommerens store Begivenhed, Propforeningens Basar. I de nedsatte Udvalg arbejdes der under Højtryk, for at faa Resultatet endnu mere straalende end sidste Aar.

Der bliver ogsaa i Aar Optog gennem Byen, hvad det skal forestille er ikke endnu fastlagt helt og holdent, men det bliver noget ganske ekstraordinært.

Vi minder vore Læsere og Venner om Gaver til Tombolaen Som den første har Hr. Tømmerhandler Kofoed Andersen, allerede givet Tilsagn om et Havemøblement. Af andre store Gevinster er fremkommet „En komplet Installation af Flaskegas“ skænket

af det nystartede Villabyernes Gasforsyning. Det er Meningen at opstille Anlægget i Drift paa Fæstpladsen, saaledes at Husmødrene kan se hvorledes deres Gas ser ud for Fremtiden. Anlægget vil blive Tombolagevinst og kan saaledes vindes for en 25 Øre.

Fæstpladsen bliver større og smukkere end tidligere, og der vil blive sørget for at alle kan føle sig i bedste Stemning ved Festen.

Men der mangler mange Gaver. Tilsagn om Gaver, eller disse, bedes afgivet til Hr. Købmand Koppel, Risbjergvej 29, Telefon 101. Ring straks.

Gør det hellere i Dag.

M.

Grethe Kristensen, født i København i 1932, kom til Hvidovre samme år.

HUSVILDEBOLIGER

Grethe Kristensen fortæller om husvildebarakkerne.

Der var nogle husvildebarakker på en gård, som hed Langstedgård, og den lå for enden af Høvedstensvej. Det var kommunen, der ejede gården, og den blev brugt til de boligløse familier, som havde mange børn. Det var en stor trelænget gård, der var nedlagt.

Da der ikke var så store lejligheder her i Hvidovre, kom de store familier på Langstedgård. De var jo nød til at putte dem et eller andet sted hen. Det var ikke noget hjem for de enlige kvinder, det var skam for ægtepar. De enlige kom på Svendebjerggård.

Hvor de forskellige var kommet fra, ved jeg ikke, men jeg ved, at der var en mand, som arbejdede sammen med min far ved Hvidovre Kommune.

Han havde 21 børn, og der var en anden, som havde 7-8 stykker. Men det var pæne børn, og de var velopdragne, selv om de var så mange.

Jeg kan huske, at der var en masse små rum. Og i de rum, som var soverum, var det køjeseng på køjeseng. De lå i lag, så det battede.

Jeg tror, at den familie med de mange børn havde omkring tre til fire værelser, hvis de havde så mange. Men ellers var det toværelsesboliger; der skulle jo være plads til mange.

Familien med de mange børn fik ingen hjælp; for det

var for dyrt for kommunen, hvis et menneske skulle have socialhjælp eller kommunehjælp, som det hed.

Så da kommunen opdagede det, sørgede man for, at manden havde fast arbejde året rundt ved Hvidovre Vejvæsen. Så kunne han faktisk selv sørge for sine børn.

Det var ikke småting, de købte ind, og det var fantastisk at se, hvad der var læsset på den store trehjulede cykel med lad. Der skulle jo meget til, men det var pæne og velklædte børn. Man har aldrig hørt noget ondt nede fra den kant.

Min far kom dernede hos sin kollega, ham med de mange børn, og han syntes, at det var fantastisk, at de kunne være så stille og rolige på en gang. De stod altid pænt og roligt, når der skulle spises. Min søster og jeg kunne aldrig sidde stille.

Når far skulle have sin obligatoriske time om aftenen, når vi skulle dække bord, så skramlede vi lidt for meget med porcelænet, og så skældte han ud, og sagde,

-Det var dog satans, kan sådan to tøse virkelig lave så megen ballade. Nu har jeg dæleme lige været nede, hvor der var 21, og dem kunne man ikke høre.

Ja, den fik vi hver eneste aften.

Husvildebarakkerne.

Som vi før har meddelt agter Kommunen at opføre et Antal Husvildebarakker paa Kommunens Areal ved Holmegaarden. Der skal ialt opføres 6 Lejligheder, 4 à 1 Værelse og 2 à 2 Værelser, med fælles Køkken for hver to Lejligheder. Angaaende Spørgsmaalet fælles Køkken, rettede Hr. Sofus Hansen paa Vælgerforeningens Generalforsamling en Henstilling til os om at tage dette Spørgsmaal op til Behandling og eventuelt faa denne Bestemmelse ændret, idet man gik ud fra at fælles Køkken altid vilde være en Kilde til indbyrdes Kiv og Strid mellem Husstandene.

Ser man paa hvorledes det samme Forhold har udviklet sig indenfor Københavns Kommune, hvor man dog har flere Aars Erfaring at bygge paa, kan man kun sige at Sporene skræmmer, og København gaar da ogsaa mere og mere over til at bygge særskilte Lejligheder til hver enkelt Familie.

Det er jo saadan, at Køkkenet er Husmoderens Helligdom, og som Følge deraf det Sted, hvor

Gnidninger lettest kommer frem. Den, der ikke sølv har været ude for en saadan Situation, kan ikke sætte sig ind i den Lede ved alt og alle, der overvælder Manden, naar han træd af Dagens Arbejde vender hjem, og ser sit Hjem, der skulde give ham Fred og Hvile, i umiddelbar Nærhed af Opløsning, ved de, gennem det fælles Køkken skabte Uoverensstemmelser mellem Hustruerne.

Saafernt Spørgsmaalet om det fælles Køkken endnu kan ændres, hvad Tegningerne synes at formode, vil vi henstille til Sogneraadets Byggeudvalg at tage Spørgsmaalet under alvorlig Overvejelse.

Efter Tegningerne vil en Ændring kunde foretages paa Bekostning af en af de 1 Værelses Lejligheder; man kunde da flytte Vaskerum og de indendørs Brændselsrum ud og man vilde da skiftevis kunde faa en 1 Værelses og en 3 Værelses Lejlighed med eget Køkken til hver Lejlighed.

Det vil være i almen Interesse at foretage denne Ændring,

selv om det maa ske paa Bekostning af et mindre Antal Lejligheder, men maaske har man i Byggeudvalget et bedre For-

slag, der kan bringe en ligesaa god Løsning af de fremsatte Ønsker.

Red.

Hvidovre Avis 5.8.32

De Gamles Dag.

Det er en gammel Tradition at enhver Fest skal indledes med Kanonsalut, men den Salut de højere Vejrguder gav som Indledning til de Gamles Dag var vel nok lidt for kraftig efter ganske almindelige Menneskebegreber. Naa det gik alligevel men der var selvfølgelig kommet ikke saalidt flere Vogné med i Optøget saafremt Vejret havde artet sig lidt bedre fra Morgen-

stunden.

Da de Assisterende indfandt sig paa Festpladsen stod der paa sine Steder en halv Alen Vand. Det var selvfølgelig ikke lyse Udsigter, men der er jo altid en Redningeplanke, og i dette Tilfælde blev det selvfølgelig Falcks Redningskorps der som den frelsende Engel dukkede op i Horisonten, gennem Telefonen lød der et Nødraab

til Rødovre og i Løbet af nogle faa Minutter stillede Ovesassistent Larsen og et Par raske Mænd med de nødvendige Grejer og det varede da heller ikke mere end et Par Minutter før Pladsen var lænset for alt Vandet. Solen gjorde Resten, saaledes at Pladsen var tildels tør, da Fæsten Kl. 4 tog sin Begyndelse. Det var flot og ekspedit klarer af Falck, og vi kan være Korpset meget taknemlig for den ydede Haandsrækning.

Selve Optoget blev en afgjort Fiasko, men det maa vel tilskrives Morgenens Uvej, idet det var umuligt for Vognejerne at faa Vognene pyntede og antagelig har de fleste tænkt at Vogntoget blev aflyst. De, der ikke svigtede, var de raske D. U. I. Musikere, de stillede til Klokket og ydede en stor Indsats i, at der alligevel gik et Antal Vogne ud.

Kl. 2 kom Overassistent Larsens Dykkervogn, der om Formiddagen havde deltaget i Børnehjælpsdagen i Rødovre med dem tog saa et Par af vore raske Brandsvende, bevæbnet med Raabere, paa en rask Agitationsturne gennem Hvidovre. Den smukke Vogn vakte almindelig Beundring overalt hvor den kom frem.

Kl. 4 begyndte selve Fæsten

paa Pladsen og som vi spaaede blev de to Tombolaer udsolgt paa ca. 2 Timer, men det var ikke nok ved alle de andre Boder var Købelysten saa stor at der maatte meldes Udsolgt fra flere Steder.

Sommerrevyen havde samlet alt hvad Salen kunde rumme, og der var et Bifald som man ikke længe har hørt. Mandolinklubben indledede med nogle smukke Numre og spillede ligeledes i Mellemakten. Det er ikke for meget sagt naar vi siger, at det flinke Orkester selvfølgelig tog mægtigt Bifald hjem, især da Hvidovrevalsen blev spillet. Desværre skete der ved Revyens Afslutning en kedelig Fejltagelse, idet man begyndte Nedbrydning af Scenen og Rydning af Salen medens Orkestret spillede Finalen, dette skete dog efter Komiteens Ordre, idet man mente at have aftalt med Mandolinklubben at der kun skulde spilles før Tæppet gik og i Mellemakten. Vi kan godt forstaa at Orkestret følte sig skuffet over denne Ordning, men vi haaber at det ikke skal give Anledning til nogen varig Misstemning. Efter hvad vi erfarer vil der fra Komiteen fremkomme en skriftlig Redegørelse af denne Sag.

Saasnart Salen var ryddet tog man fat paa Dansen, og den gik

med Liv og Humør til Klokken satte Punktum for Løjerne. Det var alt i alt en god og smuk Fest og det maa haabes at den har givet et godt Overskud.

Den nye Ide med Køreskole slog godt an og vil naturligvis komme igen næste Gang der holdes Basar. Ringspillet havde mægtig Søgning, og ligeledes kunde Æbleskivebageriet knapt nok efterkomme Efterspørgslen. Pølseboden kunde melde alt ud-

solgt før Kl. 12.

Vi maa især fremhæve den store Tombola. Fra Aabningen og til alt var solgt stod Folk i et kompakt Lag udfør, men der var nu ogsaa som lovet noget at vinde.

Om Resultaterne iøvrigt henviser vi til omstaaende Meddelelse fra Regnskabsudvalget, og til Resultatet af Lykkesejlernes Trækning.

Medalje slået til støtte for
De Gamles Dag i 1931.

DE GAMLES DAG

Atter nærmer vi os den Dag, hvor vi alle store og smaa, gaar til Fest for at sikre vore gamle Medborgere en fredfyldt og sollyls Livsaften. Det er med glæde, at vi kan meddele, at der fra alle Sider er den største Sympati og Interesse for denne gode Sag. Ikke mindst blandt "Parcellisten"s mange Læsere har vi hvert Aar fundet Forstaaelse og Støtte for Sagen, og det er vort store Ønske, at denne Støtte i Aar ikke maa blive mindre.

De gamles Dag er fuldkommen uafhængig af alle politiske Spørgsmaal. Det er en Dag, hvor vi uden Hensyn til Meninger, samles om det ene Spørgsmaal, at gøre godt mod vore gamle Medborgere.

Socialloven giver ikke de Gamle en saadan Beskyttelse, at denne Dags Tanke forflygtiges. Tværtimod er der i en Kommune som Hvidovre, hvor de økonomiske Forhold ikke er straalende, al mulig Grund til at sætte ind for en Løsning af Spørgsmaalet "Alderdomshjem." Hvert Aar arrangerer Sogneraadet en Skovtur for Kommunens gamle Mennesker, og naar man ser den Glæde denne ene Dag om Aaret bereder disse gamle Mennesker, saa forstaar man først, at selv om de ikke klager, saa er der i deres Tilværelse et Hul, eller vel rettere en Mangel, som kun et hyggeligt Samvær med andre lige-stillede formaar at udfylde.

Derfor kommer "De gamles Dag" igen i Aar, og det

bliver paa en maade en Jubilæumsfest, idet det er femte gang, vi skal til "De gamles Dag."

Vi kan allerede notere et anseligt Antal indkomne Gaver, men vi kan bruge mange flere. Har De, kære Læser og Medborger, en Gave til denne gode Sag, vil den blive modtaget med den største Taknemmelighed hos en af nedenstaaende, og De vil gøre baade Dem selv og os en Glæde, saafremt De møder op til Festen, Søndag den 8. Juli paa Frihedskroen.

Vi byder Dem et hjerteligt Velkommen.

Arn. Nielsen, Sogneraadsformand, Telf. Hvidovre 126.
- Ole Olsen, Kommunesekretær, Telf. Hvidovre 300 og 215. - Niels Madsen, Redaktør, Telf. Hvidovre 203.

FRÆKKE PIGER

Jane Siiger fortæller om de faldne kvinder på Svendebjerggård.

Man sladrede om de kvinder, der boede oppe på Svendebjerggård. Det var et sted for faldne kvinder, og det var kvinder, der havde været lidt for tæt på en mand, så de var blevet tykke på maven. De havde ikke andre steder at gå hen, for det var der jo ikke dengang. Det var ganske forfærdeligt. Så var det Frelsens Hær, som tog sig af dem oppe på Svendebjerggård.

De kvinder, som var der, hjalp til på vaskeriet, som var på gården. Vi fik for resten vasket vores tøjder, for vores forhold var ikke, så mor selv kunne stå med storvasken. Så vi gik på Svendebjerggård med det, og vasketøjet blev både vasket og rullet.

Når pigerne så kom med deres tykke maver for at handle eller for at hente mælk på Beringgård, var det jo meget frækt, ikke. Det var frække piger; sådan så man på det dengang. Det var ganske forfærdeligt, men man var bare ikke klogere.

BOLIGNØD

E. Bernhard Rasmussen beretter her om fattighuset og om de husvilde.

I min helt unge tid eller barnetid, lå der i Hvidovregade, ved siden af Elin og Erik Nielsens danseskole, et fattighus, som vi kaldte det.

Det var to små huse, som lå i vinkel, og der var fire lejligheder i dem. I disse lejligheder boede folk, som ikke havde kunnet få lejligheder andre steder. Så anbragte kommunen dem i disse to huse, og det var simpelthen fattighuse; det blev de kaldt.

Senere blev det til, at der nede på Hvidovrevej, der hvor nr. 86-88 ligger nu, lå en aflang bygning, hvor man anbragte disse mennesker, som ikke havde noget at bo i. Der var en fire til fem lejligheder, hvor man kunne få midlertidig bolig. Det vil dog sige, at når først folk var anbragt der, kom de sjældent derfra igen, de havde simpelthen ikke mulighed for at skaffe sig noget. Der var jo ikke de muligheder med lejligheder i Hvidovre, som der blev senere.

„Flittige Hænder“s BASAR

Den 29. Maj paa Frihedskroen.

Vi erindrer om, at det er Søndag den 29. Maj, at man faar Lejlighed til at erhverve sig et smukt og nyttigt Haandarbejde til en billig Pris. 600 forskellige Haandarbejder og flere Gaver bortloddet ved vor Basar paa 25 Øres Numre. Festtegnet, som kun koster 15 Øre, giver Adgang til Salen og Lykkesedlen giver gratis Adgang. Man har saa ofte hørt om den store Glæde Haandarbejder altid vækker og her ved vor Basar, hvor saa godt som alt bestaar af Haandarbejder er der god Anledning til at forsyne sig da vor Insats til Sagen, vi arbejder for er det Arbejde, vi gennem et Aar har præsteret til denne Basar, hvor vi inderlig haaber paa, at enhver maa høste godt af vor Virksomhed og faa fuld Valuta for sine Penge.

Tænk nu, om De vinder en Pude, en Kaffedug, en Lysedug, et Pyntehaandklæde et Toiletbordssæt, en Guldhank med Blomster, en elegant pyntet Tændstikæske med Indhold, en Tevarmer, en Taske eller en af de

mange fikse Smaating, der er fremstillet, for at vi ikke skal blande mere end det mindst mulige Antal Nittere i Rouletten.

Foruden vor pyntelige Udstilling og den forhaabentlig kærkomne Gevinst, man vinder, bydes der fra Kl. 6 — Kl. 9 paa Underholdning af Teatersamfundets populære Stab, der giver nogle Sange til Accompanemt og med det sædvanlige oplivende Humør. Kl. 10 begynder Ballet og der danses til Kl. 2.

Kl. 12 udtrækkes Gevinsterne paa Lykkesedlerne, og da Gevinsterne er smukke og værdifulde kan ogsaa denne Akt henregnes til de specielle Fornøjelser.

„Flittige Hænder“ er den eneste Føring, der arbejder for Start af Børnehaven og Dagplejehjem. Støt vor Sag og benyt Lejligheden til at erhverve et smukt og billigt Haandarbejde, Søndag den 29. Maj paa „Frihedskroen“.

Vi begynder Kl. 4

Bestyrelsen

„Flittige Hænder.“

Mandag d. 16. Marts startedes Syklubben paa Frihedskroen.

Deltagerne, der alle var travle Husmødre, syede allerede første Aften med Iver og Lyst. — Desværre savnedes 2 af de indtegnede Deltagere; men forhaabentlig kommer disse og endnu flere til vort næste Symøde — Mandag d. 23' ds. Kl. 8 paa Frihedskroen. — En af Damerne skændede allerede ved Starten 3 Stk. færdigsyede Haandarbejder. — Snart vil vort foreløbige Lager af Haandarbejder være færdigsyede — og vi haaber at der Sotte vi venter af Bidragslisterne maa sætte os i Stand til at præsentere et rigtholdigt og smukt

Resultat til Basarerne har Brug for vort Arbejde.

— Det var den første kvindelige Klub i Hvidovre; — men efter hvad der i Samtalens Løb erfarede, vil en Motionsklub for Kvinder — i Lighed med Mændenes Motionsklub, blive det næste Fremskridt for Kvinderne i Hvidovre. — Alle Kvinder bør give Møde og støtte Syklubbens filantropiske Arbejde, og fremme Interessen for Haandarbejdet. — Vi kan alle lære noget af hverandre. —

Bidrag modtages paa „Frihedskroen“, „Risbjerggaard“ og hos Redaktør Niels Madsen.

HUSDYRHOLD

John Q. Petersen fortæller her om jordstykket de fik fra kommunen, samt historien om deres gris.

I årene omkring 1939-40 kneb det med at få kød, og man skulle også have noget foder til dyrene. Man måtte klare sig så godt, man kunne. Så man dyrkede urter i haven. Senere blev det så grelt, at man pillede tjørneblade eller kartoffelbladetoppene af, så de kunne

ryges i piben.

Kommunen havde et stykke jord ned mod stranden fra Hvidovre Strandvej, der dengang var ført igennem og ned mod vandet. Det var sandjord, og det var let at rense. De dyr, vi havde dengang, var kaniner og høns, og far havde sine duer. Til dyrene havde vi på jordstykket sat kålrabi, som de fik til foder.

Så fik vi en gris, og det var en mærkelig gris. Den var nemlig forvænt.

Det var sådan, at på den daværende Strandmarksskole havde de nogle skarnkasser. Hjemme havde vi en stor sæk, og den fik jeg med mig, når jeg gik op for at tømme disse skarnkasser for affald.

Hvad skoleeleverne ikke havde smidt væk af mad, det drømmer man ikke om.

Og så var det hjem for at sortere affaldet. Maden blev pillet fra, men papiret blev ikke smidt væk. Vi havde et stort kar med vand i, og der blev papiret så lagt i, så det kunne blive blødt op, hvorefter man så kunne presse det sammen til briketter, så man kunne fyre med det.

Nå, men den gris fik jo det her mad, men tro da ikke, at den ville spise leverpostej, nej tak, den rodede det til side, den ikke ville have. Den var ikke bredere over ryggen end et kosteskift, da den skulle slagtes. Vi havde den sammen med den daværende skolebetjent Christiansen, som nu er pensioneret.

Senere fik vi også to såengeder, som gik og græsse-

de ude på marken.

Det skægge ved det, eller det, som man syntes, var sadistisk, var, når de skulle slagtes. Man ved, at når man slagter en ged, så er der risiko for, at urinen går i blodet og dermed ud i kødet. For at undgå det, snørede man kønsorganerne sammen med en elastik, inden de skulle slagtes, så urinen ikke gik i blodet. Og det var jo noget sadistisk noget at gøre.

